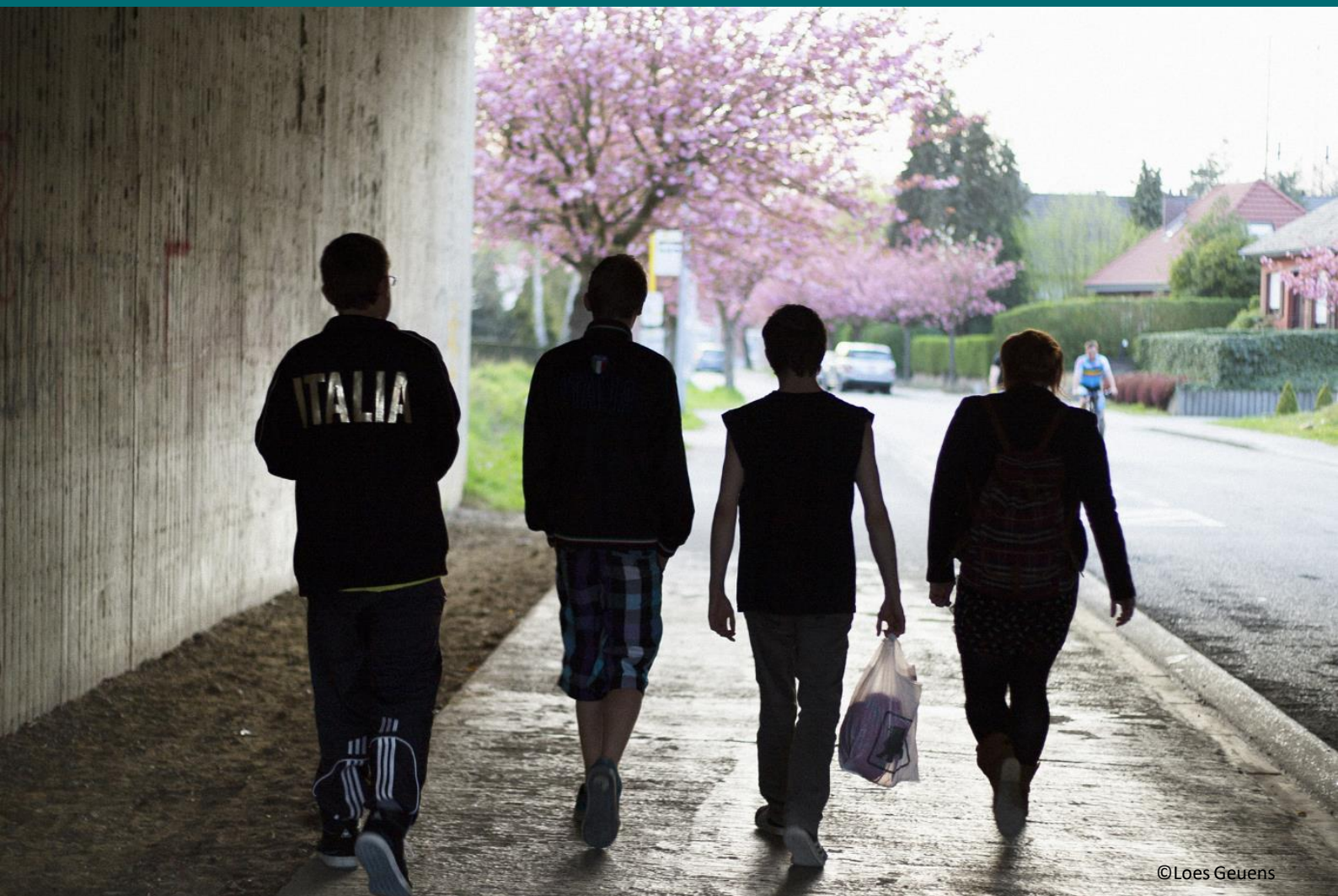

2021 | vzw Sporen

Werkgroep familieberaden

©Loes Geuens

Handboek familieberaden

SPOREN
it takes a family to raise a child

Dit handboek werd geschreven door de werkgroep familieberaden in vzw Sporen. De volgende personen hebben hier actief aan meegewerkt: Marianne Mattheus, Margo Vanden Bosch, Sandra Buvé, Ilse Verhoeven, Els Nijs, Marijne Reul en Sanne Van den Begin.

Van harte dank aan iedereen die feedback gaf.

Reacties welkom via sporen@sporen.be

Gepubliceerd door Vzw Sporen, K.B.O. 0410.290.006

Geldenaaksebaan 428, 3001 Heverlee

D/2021/Sanne Van den Begin, uitgever

© 2021 door Vzw Sporen

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch of op enige andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Inhoudstafel

Voorwoord	4
VISIE	
Waarom betrekken we familie bij de begeleiding?	7
Waarom werken we met familieberaden?	8
LEIDRAAD	
Familieberaden in verschillende situaties	12
Familieberaden in situaties van acuut gevaar	14
Familieberaden bij risico op onveiligheid of bedreigde ontwikkelingskansen	14
Je voorbereiding als contextbegeleidster	16
Hoe sta je erin als contextbegeleidster?	16
Welke invloed krijgt het gezin echt?	17
Als er verschillende verklaringen zijn	18
Motiveren van het gezin om familie te engageren	19
Praten over de meerwaarde	19
Normaliseren	20
Aandachtig zijn voor wat gezinsleden zeggen en tonen	21
Familie in kaart brengen en bespreken wie betrokken kan worden	24
Wie is belangrijk voor het gezin?	24
Wie mag het gezin ondersteunen?	27
Familie engageren en voorbereiden van het familieberaad	30
Eerste gesprekken met de familieleden	30
Reflectie als contextbegeleidster	32
Vorbereiden van het eerste familieberaad	33
Bezorgdheden over de deelname van een bepaalde persoon	35
Praktische voorbereiding	36
Vertrouwenspersonen	37
Betrokkenheid van de kinderen	38

Familieberaad houden	41
Het familieberaad leiden	41
De start van het familieberaad	44
Inhoud van het familieberaad	45
Einde van het familieberaad	53
Opvolgen van het familieberaad en voorbereiden van een volgend familieberaad	54
Referentielijst	56

Voorwoord

Beste collega,

Het samenwerken met het hele gezin én met hun familie is één van de speerpunten van onze organisatie. We willen jullie dan ook zo goed mogelijk ondersteunen om hierop in te zetten tijdens begeleidingen.

Als werkgroep familieberaden hebben we een visietekst gemaakt die gedragen is door de verschillende afdelingen van Sporen. Deze tekst vind je in het eerste deel van het handboek. We beschrijven waarom we gezinnen willen stimuleren om hun familie te betrekken bij hun leven en bij de contextbegeleiding. Ook gaan we dieper in op de meerwaarde van het samenbrengen van de familieleden als groep.

In het tweede deel van het handboek stellen we jullie een leidraad voor om als contextbegeleidster samen te werken met families. We willen jullie tonen hoe dit samenwerken eruit kan zien en nuttige handvaten meegeven. Het is aangeraden om het handboek in zijn geheel te lezen.

Voor het opstellen van de leidraad vertrokken we van een bevraging van de teams over wat voor hen werkt en wat hen helpt, waar ze op botsen, welke tips ze hebben en welke ondersteuning ze graag zouden willen. Dit handboek zal geen antwoord zijn op al jullie vragen. Daarom verwijzen we jullie graag naar jullie collega's en naar de digitale bibliotheek, waar je o.a. heel wat info over methodieken terugvindt. We hopen dat dit handboek jullie zal inspireren en motiveren en dat het gesprekken op gang zal brengen. Feedback is heel welkom.

Voor jullie verder lezen een korte uitleg over hoe we de volgende termen gebruiken:

- Gezin: het kind dat begeleid wordt, zijn of haar ouders en broers en zussen.
- Gezinsleden: alle personen die tot het gezin behoren.
- Ouders: de personen die verantwoordelijkheid opnemen voor de opvoeding. Als de biologische ouders op geen enkele manier betrokken zijn bij de opvoeding van hun kind, nemen vaak andere personen deze rol op.
- Familie: iedereen die niet vanuit zijn job betrokken is op het gezin (grootouders, tantes en nonkels, burens, vrienden, kennissen...).
- Op plaatsen waar 'kinderen' staat, kan er even goed 'jongeren' gelezen worden.

Veel leesplezier,

De werkgroep familieberaden

Beste lezer,

Het handboek dat voor je ligt, is in de eerste plaats geschreven ter ondersteuning van medewerkers van Sporen. Je zal merken dat onder meer de QR-codes in dit boek linken naar interne documenten.

We hopen dat dit handboek ook inspirerend is voor andere professionals en jullie een inkijk geeft in onze praktijk. We kijken uit naar jullie reacties op het handboek en naar jullie ervaringen met dit thema.

Veel leesplezier,

De werkgroep familieberaden

visie

Waarom betrekken we familie bij de begeleiding?

Iedereen heeft mensen rondom zich nodig om zich goed te voelen, vooral in situaties van hoge spanning en tegenslagen (van der Kolk, 2016; Vos & Verhaegen, 2016). De krachtigste beschermer tegen het overweldigd raken door stress, verwaarlozing of mishandeling is om echt gezien en gehoord te worden door mensen om ons heen, om te bestaan voor iemand anders (van der Kolk, 2016; Shonkoff & Garner, 2012; Center on the Developing Child, 2017).

Veel gezinnen waarmee we werken kampen met erg uitdagende situaties en zijn tegelijk heel geïsoleerd. De relatie die ze hebben met hun contextbegeleidster kan erg ondersteunend zijn, maar is niet voldoende. Iedereen heeft immers relaties nodig die door liefde worden gegarandeerd en die blijvend zijn. Dit geldt in het bijzonder voor mensen die na negatieve ervaringen terughoudend zijn om nieuwe relaties aan te gaan. Ervaringen met in de steek gelaten worden, kunnen enkel verwerkt worden als men in het hier en nu wél mensen heeft waarop men kan rekenen (Struik, 2016). Wat gekwetst werd in relaties moet dus ook in relaties geheeld worden (van der Kolk, 2016).

We vinden in Sporen dat kinderen het recht hebben om hun familiale en culturele banden te behouden en/of te herstellen. We vinden ook dat familieleden recht hebben op contact met het kind. Ze mogen opvolgen hoe het met hem gaat, ook als hij in een leefgroep verblijft.

Het zijn de ouders en de familieleden die best instaan voor het welzijn en de veiligheid van de kinderen. Als begeleidsters erkennen we hun capaciteiten en ondersteunen we hen om deze verder uit te bouwen (Kempe Center, 2013).

Zelfs in moeilijke omstandigheden hebben gezinnen de kracht en competenties om hun situatie te veranderen. De ondersteuning en aanmoediging wordt het best gegeven door mensen dicht bij het gezin. Deze familie blijft aanwezig in hun leven en heeft geen ‘openingsuren’. Ze kennen de ouders en kinderen het best: ze weten waar ze sterk in zijn en kunnen inschatten wat (niet) werkt.

“The network will never close the case” International Signs of Safety Gathering, Dublin, 2018

Zowel jongeren, ouders, familieleden als contextbegeleidsters geven aan dat hun motivatie stijgt als familieleden met het gezin begaan zijn en hen ondersteunen. Afspraken die door de familie gemaakt zijn, geven meer hoop aan jongeren. Bovendien vertellen ouders ons hoe stimulerend het is om problemen samen te dragen en om samen aan een doel te werken. Ze

zeggen dat ze samen tot andere oplossingen en duidelijkere afspraken komen. Ook geven heel wat ouders aan dat ze sneller hulp vragen (Vzw Sporen, 2021).

Ten slotte wijst onderzoek uit dat kinderen nood hebben aan sociale steun in de overgang naar volwassenheid. Hierbij is het belangrijk dat kinderen een vertrouwensband hebben met hun steunfiguren en dat zij kunnen inschatten hoe deze zullen reageren op hun vragen naar hulp. Het opbouwen van ondersteuning moet m.a.w. vroeg genoeg gebeuren (Van Audenhove, 2015; Cachet, z.j.). Bij (dreigende) breuken in de relatie met de ouders zijn ondersteunende relaties met andere steunfiguren extra belangrijk (Santens, Claes, Diamond, & Bosmans, 2018).

Waarom werken we met familieberaden?

We geloven dat het belangrijk is om naast individuele contacten ook de familie als groep samen te brengen. De familie inspireert elkaar en komt zo tot andere afspraken en oplossingen. De familie neemt samen de verantwoordelijkheid op voor de kinderen, ook als de hulpverlening beëindigd is. Dit is essentieel voor het welzijn van de kinderen op lange termijn (Kempe center, 2013).

Familieberaden kunnen ervoor zorgen dat ouders en familieleden meer op dezelfde lijn staan en dezelfde boodschappen geven aan de kinderen. Ouders geven aan dat het voor hen makkelijker is vast te houden aan afspraken als ze weten dat deze gedragen zijn door hun familie (Tegethoff, 2016; Morren, 2017).

Ook de veerkracht en de hoop van het gezin groeit omdat een hele groep hen aanmoedigt (Center on the Developing Child, 2017). Hierdoor voelen ouders en jongeren: “jullie staan er niet alleen voor”. Verschillende ouders geven aan dat het samenkomen als een groep laat zien hoeveel anderen bekommerd zijn om hun gezin en dat de familierelaties verbeterd zijn na de familieberaden (Vzw Sporen, 2021).

Iedereen in de familie neemt een andere rol op vanuit zijn eigen capaciteiten en vanuit zijn unieke band met de kinderen en de ouders. Familieleden kunnen bovendien elkaars taken overnemen wanneer dit nodig is (Campbell & Family and Children’s services of the Waterloo Region, 2017). Het is vaak de kracht van de onderlinge relaties die maakt dat de familie erin slaagt om het gezin blijvend te ondersteunen.

Als de familieleden samen met de ouders opvolgen wat er goed loopt, wat (nog) veranderd dient te worden en wie wat kan doen om het welzijn van de kinderen te garanderen, is er veel meer kans dat de begeleiding duurzame effecten heeft. Deze plannen sluiten immers meer

aan bij het gezin, zijn uitgebreider en de kans op uitvoering van de plannen is groter (Merkel-Holguin, Nixon & Burford, 2003; Merkel-Holguin, 2005).

Ook verwijzers geloven in het werken met familieberaden. Door de grote betrokkenheid op het gezin hebben ze meer vertrouwen dat situaties die onwenselijk zijn voor de kinderen, zullen worden opgemerkt en dat er zal worden ingegrepen. Families krijgen hierdoor sneller de kans om hun gezinssituatie zelf in handen te nemen en op te volgen.

leidraad

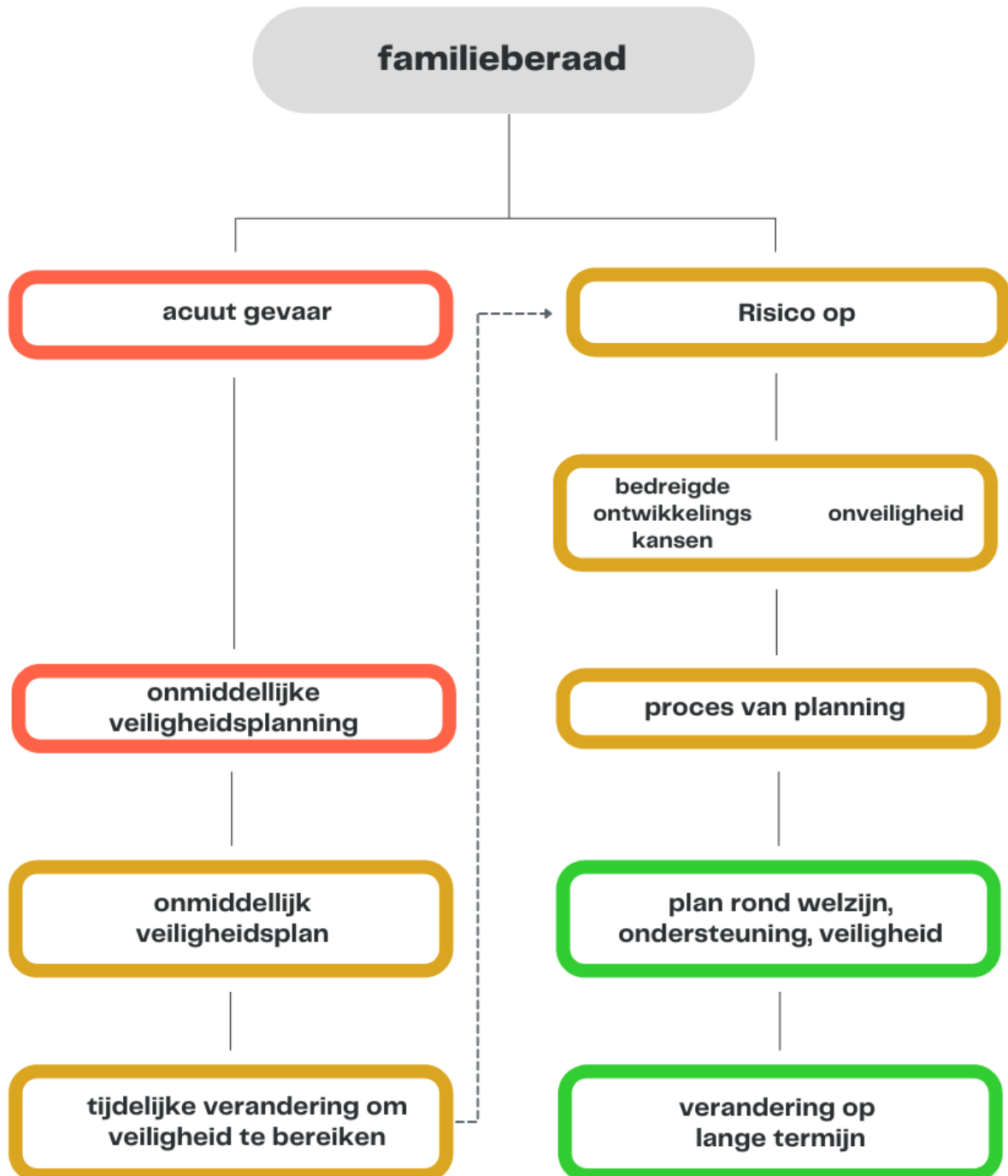

Familieberaden in verschillende situaties

Het organiseren van familieberaden is in veel verschillende situaties en op verschillende momenten helpend.

- Bij de start van de begeleiding om informatie te delen en de familie uit te nodigen om mee na te denken.
- In situaties van crisis om snel oplossingen te vinden.
- In de loop van de begeleiding om samen te werken aan een (veiligheids-)plan.
- Op momenten dat de ouders en familieleden in verzet willen gaan tegen het destructief gedrag van het kind.
- Bij het opstellen van een groeiplan (+16) of een ondersteuningsplan (+18).
- Na traumatische gebeurtenissen om een groep van volwassenen te engageren die het kind of de ouder het gevoel geeft dat het bij hen hoort (*sense of belonging*) en daar kan helen.
- Aan het einde van de begeleiding om af te spreken hoe de familie de zorg zal verderzetten zonder hulpverlening.
- .....

Algemeen maken we een onderscheid tussen familieberaden in situaties van acuut gevaar en familieberaden bij risico op bedreigde ontwikkelingskansen of op onveiligheid.

Familieberaden in situaties van acuut gevaar

In situaties waar kinderen zich in onmiddellijk gevaar bevinden, stelt de contextbegeleidster samen met de familie een **onmiddellijk veiligheidsplan** op om te voorkomen dat de kinderen uit huis geplaatst worden. Sonja Parker vergelijkt deze situatie met een kangoeroe die effectief al op de weg staat in tegenstelling tot de mogelijkheid dat er eentje zou kunnen overspringen.

Het onmiddellijke veiligheidsplan focust op veiligheid in het hier en nu door in te grijpen in de omgeving van het kind. Het werkt niet aan snelle gedragsveranderingen van de verzorgers of aan het meteen wegwerken van de onveiligheid op lange termijn.

Het onmiddellijke veiligheidsplan houdt altijd in dat er **extra mensen** betrokken worden die instaan voor de onmiddellijke bescherming. De inschatting is immers dat dit kind niet veilig is in de zorg van alleen de mensen waarin het was.

Bv. Oma en tante Sofie logeren om de beurt 24 uur in het gezin om te zorgen dat baby Lisa steeds op tijd eten en voldoende aandacht krijgt als mama en papa mogelijk dronken zijn.

Als we van de ouders verwachten dat ze het gevaar snel wegwerken zonder hulp van hun familie, dan leiden we ze naar verder falen en hypothekeren we veiligheid op lange termijn. Dit is bv. zo als we enkel vertrouwen op de belofte van een ouder om iemand te bellen als hij drugs gebruikt bij het kind (Parker, 2019).

Familieberaden bij risico op onveiligheid of bedreigde ontwikkelingskansen

In andere situaties is er geen acuut gevaar, maar wel signalen dat de ontwikkelingskansen van het kind bedreigd worden en er zich onveilige situaties in de toekomst kunnen voordoen als de omstandigheden niet veranderen. M.a.w.: er staat nog geen kangoeroe op de weg, maar de komende 5 kilometer is er wel risico dat dit gebeurt.

De factoren die ervoor zorgen dat de situatie niet goed is voor het kind, zijn vaak zo complex dat ze niet onmiddellijk of snel kunnen worden opgelost (bv. intergenerationeel trauma, verslaving, geweld, armoede...). Het kost enerzijds tijd om als contextbegeleidster een goede werkrelatie op te bouwen met de familie. Anderzijds hebben families tijd nodig om na te denken over wat een verschil kan maken, om toegang te krijgen tot hulp en om hun gedrag te leren veranderen op lange termijn.

De begeleidster gaat in dit geval samen met de familie door een **proces van planning** om:

- De ontwikkelingskansen van het kind te maximaliseren.
bv. plannen om een alleenstaande mama meer te ondersteunen in opvoedingstaken, ondersteuningsplan van een jongvolwassene om zelfstandig te wonen...
- Veiligheid op lange termijn te bereiken.
bv. plannen rond het ondersteunen van een papa met alcoholprobleem, huiselijk geweld in het verleden...

Om dit proces samen met de familie te doorlopen is het nodig dat de onmiddellijke veiligheid van het kind niet in het gedrang is (Parker, 2019).

Je voorbereiding als contextbegeleidster

Hoe sta je erin als contextbegeleidster?

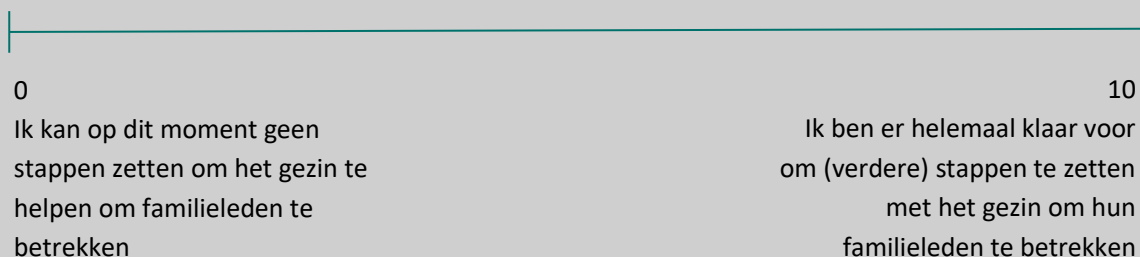
Eén van de belangrijkste succesfactoren is dat de contextbegeleidster zelf overtuigd is van de meerwaarde van het engageren van familieleden in dit gezin. Het is vaak deze **overtuiging**, dit **enthousiasme** en deze **geruststelling**, die het gezin op weg helpen om anderen mee te nemen in hun verhaal. Families kunnen enkel echt invloed hebben op hun eigen leven als de professionals rondom hen dit toelaten en hen stimuleren om die invloed uit te oefenen.

Naast die overtuiging moet de contextbegeleidster een idee hebben van hoe zij het betrekken van familie wil stimuleren in dit gezin. Hiervoor helpen ervaringen van zichzelf en van anderen, ondersteuning op maat van de begeleiding, inspiratie uit methodieken....

Kevin Campbell ontwikkelde de *Authenticity Scale* om begeleidsters te helpen hun eigen engagement in te schatten. Hij raadt aan om deze tool te gebruiken voor en tijdens het proces van het engageren van familieleden.

Authenticity scale

Waar schaal je jezelf vandaag in als contextbegeleidster op een schaal van 0 tot 10?

Het idee is dat een collega jou bevraagt over wat maakt dat je voor een bepaald cijfer kiest. Daarnaast kijkt ze met jou wie of wat je nodig hebt om je hoger in te schalen. Elementen die hierin meespelen kunnen zijn: kennis en vaardigheden, durf en zelfvertrouwen om de gesprekken aan te gaan, het geloof dat het op dit moment een goed idee is om dit te doen...

Het is heel helpend om samen op zoek te gaan naar welke elementen er nog nodig zijn om voldoende vertrouwen te hebben om aan de slag te gaan. Je kan de schaalvraag ook als team beantwoorden (aangepast van Campbell & Family and Children's services of the Waterloo Region, 2017).

Welke invloed krijgt het gezin echt?

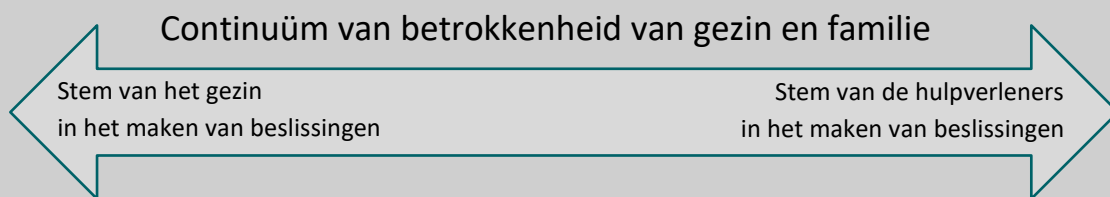
Het is zinvol om voor elk gezin stil te staan bij welke **invloed** zij echt zal of kan **krijgen op het maken van beslissingen** (bv. hoeveel contact er kan zijn tussen ouders en kinderen, waar de kinderen verblijven...). Dit zal voor elke familie anders zijn en kan voor eenzelfde familie ook wisselen tijdens de begeleiding.

Er zijn een aantal factoren die bepalen hoeveel invloed de familie krijgt op beslissingen: is er een verwijzer? Hoe concreet zijn de verwachtingen van de verwijzer naar de ouders en de jongeren? Bepaalt zij enkel 'wat' er in orde moet zijn, of spreekt zij zich ook uit over 'hoe' dit moet gebeuren? Wie heeft de regie in de begeleiding? Hoe worden knopen doorgelicht? Wat is de mate van onveiligheid? Wat zijn de omstandigheden en mogelijkheden van de familie op dit moment?

Om volledig betrokken te zijn, moeten het gezin en de familie de kans krijgen om hun kennis en geschiedenis te delen, genoeg informatie krijgen en uitgenodigd worden om mee na te denken (Expoo, z.d.). Het is nodig om hierover expliciet te spreken met het gezin, de familie en andere hulpverleners.

Je kan de mate waarin het gezin en de familie betrokken wordt bij beslissingen afzetten op een continuüm. Aan de ene kant is de stem van het gezin is het grootst. Zij werken eerst zelf plannen uit met hun familie. De rol van de contextbegeleidsters is dan vaak om samen met de familie te verzekeren dat de plannen voldoende sterk en haalbaar zijn.

Het andere uiterste is als gezinnen en hun families niet betrokken worden bij overleg en andere zaken waar beslissingen gemaakt worden over de kinderen.

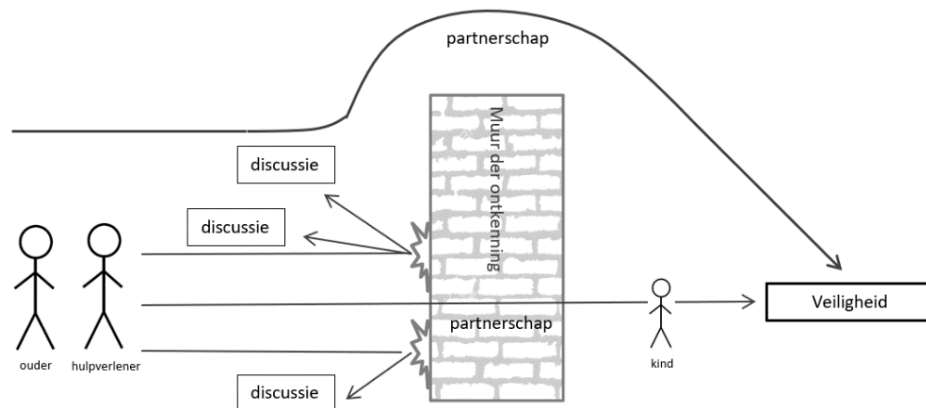
Gezinnen werken, samen met hun familie, de eerste plannen uit. Deze worden vervolgens gedeeld met professionals. De professionals werken samen met het gezin en de familie om te verzekeren dat de plannen haalbaar zijn en voldoen aan de hoogste standaarden op het vlak van veiligheid, welzijn en een permanente plek voor de jongere.	Gezinnen en hun familie zijn deel van het team dat de beslissingen neemt. Ze werken samen met de professionals om gezamenlijk beslissingen te maken die acceptabel zijn voor alle partijen.	Gezinnen en hun familie hebben een echte stem aan tafel. Hun ideeën, noden, perspectieven en andere input wordt gevraagd tijdens overleg. De beslissingen worden gemaakt door de professionals.	Gezinnen en hun familie zijn aanwezig op overleg waar beslissingen worden gemaakt over de kinderen.	Gezinnen en hun familie worden niet betrokken bij overleg of andere zaken waar beslissingen worden gemaakt over de kinderen.
--	---	---	---	--

Aangepast van: Merkel-Holguin, L. and Wilmot, L. (2005). Analyzing family involvement approaches in J. Pennel & G. Anderson (Eds.), Widening the circle: The practice and evaluation of family group conferencing with children, young persons, and their families. Washington, DC: NASW Press

Als er verschillende verklaringen zijn

Regelmatig zijn er situaties waarin er verschillende verklaringen zijn voor signalen of gebeurtenissen. Zo kan een mama bv. stellen dat zij onterecht beschuldigd wordt van het slaan van haar kinderen. Omdat je als contextbegeleidster nooit precies weet wat er gebeurd is, dien je **verschillende mogelijkheden open te houden**. Ook zorgt een zoektocht naar de waarheid vaak voor frustratie, machteloosheid en meningsverschillen bij het gezin en bij de contextbegeleiders. De discussie leidt dikwijls tot een impasse waarin het niet mogelijk is om samen te werken rond het welzijn van de kinderen (ze botsen beiden op een muur).

Het is veel werkbaarder als je als contextbegeleidster samen met de ouders en de familie op zoek gaat naar hoe ze de jeugdrechtbank of gemandateerde voorziening duidelijk kunnen maken dat hetgeen waarvan wordt beweerd dat het gebeurde in het verleden, in de toekomst niet (meer) kan gebeuren. Het gezin en de familie **werken** dan samen **aan een veilige toekomst** voor de kinderen.

De discussie over wat er precies is gebeurd, wordt losgelaten.
Het gezin en de familie tonen dat ze de beschuldigingen serieus nemen door aan te tonen hoe de kinderen in de toekomst veilig zullen zijn.

De contextbegeleidster erkent de **perspectieven** van de verschillende gezins- en familieleden en hulpverleners en zet deze naast elkaar. Van daaruit wordt een sterk plan gemaakt dat ervoor zorgt dat de kinderen veilig zijn. Het plan zorgt er ook voor dat de inmenging van de jeugdhulp kan verminderen of stoppen en dat diegene die beschuldigd wordt, beschermd wordt tegen toekomstige aantijgingen of misverstanden. Dit laatste kan het gezin vaak motiveren om mee te werken (Turnell & Essex, 2010; McAdam, E., 2002).

Wat denk je dat de consulent zou geruststellen? Welke stappen kan jij hierin zetten?

Hoe kunnen we ervoor zorgen dat er niet opnieuw naar jou wordt gekeken als er in de toekomst iets onduidelijks gebeurt?

Wat denk je dat de jeugdrechter wil zien dat jullie doen zodat hij het dossier sluit en de begeleiding kan stoppen?

Motiveren van het gezin om familie te engageren

Contextbegeleidsters gaan van bij de start van de begeleiding aan de slag met de familie. Ze delen hun geloof in deze manier van werken. Ze nodigen de gezinsleden uit om personen mee te brengen naar het kennismakings- en intakegesprek. Het helpt als de verwijzer deze werkwijze mee ondersteunt.

Praten over de meerwaarde

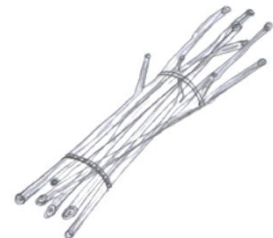
Vanaf de eerste gesprekken ligt de focus op familie in de brede zin van het woord. Dit kan gaan over een telefoontje of bericht tijdens een gesprek, een buurvrouw die even langskomt, een naam die genoemd wordt in een verhaal... De contextbegeleidster kan via vragen deze **connecties uitvergrooten en betekenis geven**.

Ik zie je glimlachen als de buurvrouw de krant binnenbrengt. Hoe heet ze? Zie je haar wel vaker? Wat voor iemand is ze? Kan ze je wel vaker laten lachen? Welk gevoel geeft ze je?

Contextbegeleidsters stellen oplossingsgerichte vragen aan gezinnen waardoor deze gaan nadenken over wat het engageren van andere personen hen zou kunnen opleveren. Dit gaat bv. over het luisterend oor dat een goede vriendin biedt, over de invloed die een nonkel kan hebben op het gedrag van hun zoon of over hoe de jeugdrechter meer overtuigd is van de veiligheid thuis als de burens een oogje in het zeil houden.

Ouders kunnen door gesprek ook de meerwaarde zien van andere volwassenen die hen ondersteunen in het in verzet gaan tegen het moeilijke of gewelddadige gedrag van hun kind. Door de betrokkenheid van de familie voelen ze zich vaak sterker, waardoor het vaker lukt om zich op een geweldloze en liefdevolle manier te verzetten.

Het gebruik van **metaforen** spreekt sommige gezinsleden aan. Zo kan je hen vertellen over de stevigheid van een bos takjes, ten opzichte van een enkel takje, wat heel breekbaar is.

Normaliseren

Contextbegeleidsters vertellen ouders en jongeren ook hoe normaal het is om **hulp en advies** te vragen aan anderen. Daarnaast is het een gegeven dat er **meerdere mensen** (stukjes) **zorg** opnemen naar kinderen: oma die oppast, de juf op school, een trainer in de sportclub, leider in de jeugdbeweging...

Contextbegeleidsters kunnen daarbij **voorbeelden geven uit hun eigen leven**: als kind, als ouder of als kotstudent. Maar ook in de leefgroep kunnen ze tonen hoe ze samen opvoeden, met collega's, met ouders en andere belangrijke volwassenen.

Terwijl wij hier samen praten, zorgt mijn mama/vriendin... ervoor dat mijn kinderen opgehaald worden van school, eten krijgen en huiswerk maken.

Als mijn man nachtdienst heeft, vraag ik aan een andere ouder om één van onze kinderen mee te nemen naar de voetbaltraining, want de baby slaapt dan net.

Onze jongste rekt niet zo graag en wordt boos als hij huiswerk van rekenen heeft. Gelukkig kon de juf wat tips geven.

Vroeger ging ik altijd op woensdag na school mee met een vriendinnetje omdat mama dan werkte.

Elke dinsdag komt de papa van een vriendje langs in de leefgroep die mee huiswerk maakt met de kinderen.

Soms helpt het ook om gezinsleden te vragen om **een andere positie in te nemen** en te laten nadenken over hoe zij op verhalen of hulpvragen van anderen reageren.

Stel dat je buurvrouw dit aan jou zou vertellen, welk gevoel zou jou dit geven?

Stel dat iemand die je goed kent jou zou vragen om eens te rijden voor de kinderen, terwijl hij in het ziekenhuis ligt. Hoe zou je zelf reageren?

De contextbegeleidster kan met gezinsleden ook **terugkijken naar hun eigen ervaringen** en wie een rol speelde in hun verleden die bijgedragen heeft tot wie ze nu zijn.

Als je terugkijkt naar jezelf in de lagere school (of leeftijd dat de kinderen van het gezin nu zijn): welke volwassenen zorgden wel eens voor jou buiten je ouders?

*Van wie heb je buiten je ouders nog dingen geleerd die belangrijk voor je zijn?
Wie gaf je een goed gevoel over jezelf?*

Welke waarden vind je belangrijk in jouw leven? Welke wil je graag doorgeven aan je kinderen? Van wie heb je geleerd om...?

Aandachtig zijn voor wat gezinsleden zeggen en tonen

Tempo van het gezin inschatten en volgen

Het kan enige tijd kosten om gezinsleden te motiveren om familieleden op de hoogte te brengen en te laten helpen. De contextbegeleidster zoekt steeds naar een **evenwicht** tussen het gunnen van tijd en het blijven spreken over dit thema.

De contextbegeleidster houdt steeds rekening met alle **verbale en non-verbale signalen** van gezinsleden over wat ze wel en niet aankunnen op dit moment. Door deze te benoemen en te bevragen, motiveert de contextbegeleidster hen om stap voor stap uit hun comfortzone te komen. Als mensen over hun drempel van angst of schroom geraken komen ze in hun leerzone, waar ze kleine haalbare stappen kunnen zetten.

Er is nog steeds een mate van spanning. Maar de uitdagingen zijn niet zo groot dat de stress te hoog wordt en mensen in hun paniekzone komen en blokkeren.

Het is heel krachtig als gezins- en familieleden elkaar de nodige aandacht en erkenning geven voor elke stap in de goede richting, hoe klein ook. Ook de contextbegeleidster zelf heeft hier aandacht voor. Door deze kleine succeservaringen kan opnieuw een gevoel van zelfvertrouwen en hoop in verandering opgebouwd worden.

Aangepast van Trainers Library, 2020

Praten over wat hen tegenhoudt

Veel gezinnen vinden het **allesbehalve eenvoudig** om anderen te vertellen over de moeilijkheden en om een engagement van hen te vragen. Ze zijn bang om veroordeeld of afgewezen te worden, willen anderen niet belasten of vinden dat oude vetes eerst opgelost moeten worden. Ze zitten vaak met een heleboel begrijpelijke ‘ja, maars...’.

Ja maar ... Er is boel geweest, we hebben al jaren geen contact.

De contextbegeleidster **erkent** hoe moeilijk het delen van problemen is. Ze **luistert** naar de aarzelingen en argumenten van de gezinsleden. Ze spreekt met hen over de angst en de schaamte die ze mogelijk voelen en vraagt sterk door om te komen tot de kern van wat hen tegenhoudt om extra mensen te betrekken. De contextbegeleidster zoekt met het gezin naar wat hen kan helpen.

Wanneer was de laatste keer dat je geprobeerd hebt om te praten?

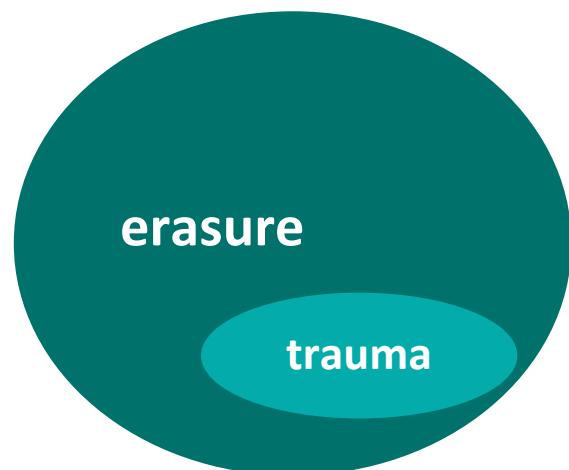
Wat moet er eerst gebeuren, voor je nonkel Bert kan zien?

Alertheid voor mogelijk trauma en/of erasure bij de ouders

Bij het spreken over wat mensen tegenhoudt, bekijkt de contextbegeleidster signalen van de ouders om andere mensen te betrekken best door de bril van trauma. Het kan immers zijn dat hier **diepe kwetsuren** of vroegere trauma's onderliggen. Dit trauma of gevoel van “erasure” (het gevoel dat delen van jezelf uitgewist zijn) staat mensen in de weg om tot actie over te gaan en in connectie te gaan met anderen.

Naast gevolgen van trauma, beschrijft Dan Dolberger onder het bredere concept “**erasure**” nog een aantal mogelijke gevolgen van herhaaldelijke kwetsuren op het gedrag: niet meer in connectie staan met zichzelf en zijn eigen waarden en krachten, verstoord beeld van hoe anderen naar hem/haar kijken, sterk gevoel van hulpeloosheid, gevoel van onzichtbaar te zijn voor anderen, contact verloren met familie en vrienden... (Jacob, 2018).

Uitspraken als deze zijn signalen dat er mogelijk meer aan de hand is:

Ik heb het gevoel dat wat ik zeg of doe geen verschil maakt.

Ik hoor mezelf dingen zeggen, maar het lijkt niet van mij te komen.

Ik heb het gevoel dat ik er niet meer toe doe.

Het kan nodig zijn om mensen hier een stukje in te begeleiden en samen op weg te gaan zodat ze weer energie en mogelijkheden hebben om hun familie aan te spreken en te kunnen betrekken. Peter Jakob reikt een aantal oefeningen en gesprekstechnieken aan die het proces van “erasure” naar “the presence (of) mind” op gang kunnen brengen (Jacob, 2018).

Oefeningen
Peter Jacob
Digitale bib

Familie in kaart brengen en bespreken wie betrokken kan worden

Wie is belangrijk voor het gezin?

Tijdens de begeleiding leert de contextbegeleidster wie voor het gezin belangrijk is. Ze vraagt aan de kinderen en de ouders met wie ze een goede relatie hebben en wie hen steunt. Bij wie voelen ze zich thuis en omringd? Met wie hebben ze veel contact? Ook vraagt ze van in het begin wie hen kan helpen om afspraken te maken en op wie ze beroep willen en kunnen doen als ze hulp nodig hebben.

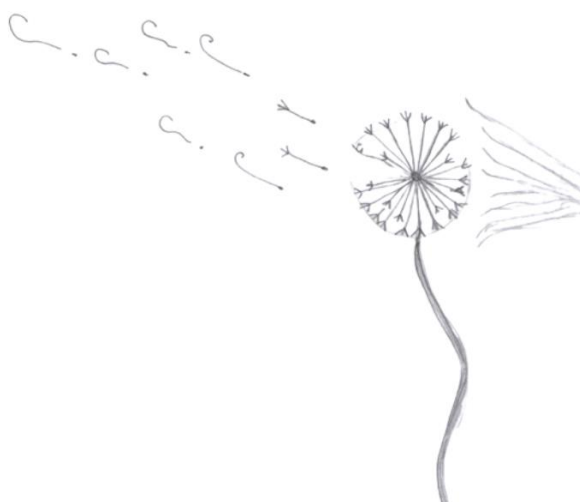
Deze vragen worden in de eerste plaats aan de ouders gesteld. Er wordt gezocht naar volwassenen die hen kunnen ondersteunen om het voor hun kinderen beter te maken. Steunfiguren van het kind krijgen evenzeer een belangrijke rol, ook als ze zelf nog niet volwassen zijn. Deze personen laten vaak een andere kant van het kind (bv. bepaalde talenten, positieve intenties) zien waardoor er een rijker en vollediger beeld ontstaat en het gesprek een positieve wending kan krijgen. Ze kunnen echte vertrouwenspersonen zijn of worden die hen ook tijdens familieberaden ondersteunen (zie verder).

“Ik ken zijn vrienden, maar ik had er nog nooit echt contacten mee gehad. En daar ben ik zelf een beetje van verschoten, door te zien hoe goed ze zijn met hem. Ze zijn echt goede vrienden en waren ook een beetje ongerust over hem. Ik wist niet dat hij zo’n goede vrienden had.” Mama
(Tegethoff, 2016)

Tijdens de intakeperiode wordt de familie in kaart wordt gebracht, bijvoorbeeld via een genogram. Contextbegeleiders vragen zeker naar personen met wie het gezin een bloedband heeft omdat dit vaak krachtige en betekenisvolle banden zijn. Ook naar vrienden, burens, kennissen wordt uitdrukkelijk gevraagd want ook zij kunnen de situatie dikwijls beter maken voor de kinderen.

Om de familie in kaart te brengen komen contextbegeleidsters vaak een heel eind door zich **geïnteresseerd op te stellen, goed te luisteren en veel vragen te stellen**. Deze vragen komen vaak spontaan op tijdens de huisbezoeken.

Als ouders en kinderen zelf namen noemen, kan de contextbegeleidster hier geïnteresseerd op doorvragen of later op terugkomen.

Ah, je hebt Anna gezien op het pleintje gisteren. Op welke momenten zie je haar nog?

Ik zag je net praten met je buurvrouw toen ik toekwam. Zijn dat leuke babbels? Kom je elkaar toevallig tegen of bel je wel eens aan bij elkaar?

Ook gesprekken met ouders over wat zij willen voor hun kinderen, kunnen je als contextbegeleidster meer zicht geven op wie voor de ouders belangrijk zijn.

Het lijkt dat je het heel belangrijk vindt dat je dochter beleefd is, hoe komt het dat je daar zoveel belang aan hecht?

Is dat iets wat je graag zou willen, dat je zoon om hulp durft vragen later? Van wie heb je geleerd dat dit belangrijk is?

Dit soort vragen kunnen leiden tot **verhalen**. Verhalen helpen ons om ons met elkaar te verbinden, wat nodig is om engagementen op te nemen. De verhalen kunnen leiden tot hoop en tot inzichten. Deze gesprekken, die niet gericht zijn op de zorgen of doelen van het gezin, kunnen een verademing zijn en leren de contextbegeleidster veel meer dan enkel namen.

De contextbegeleidster kan de gezinsleden ook explicieter bevragen om hen te doen denken aan personen die minder voor de hand liggen.

Stel dat je veel geld zou krijgen om een groot feest te organiseren. Wie zou je graag uitnodigen?

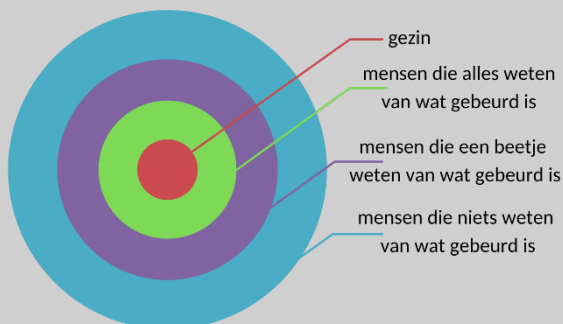
Naar wie zou je bellen als je in panne valt met je auto en je kinderen moeten opgehaald worden van school?

Als je nu in je gsm zou kijken, wie zijn de laatste mensen waarmee je contact hebt gehad? Hoe vaak hebben jullie contact? Wat betekent dit contact voor jou?

Vragen stellen
Digitale bib

Daarnaast zijn er ook heel wat methodieken om familie in kaart te brengen.

Veiligheidscircles: Helpt gezinnen om mensen te identificeren die deel kunnen uitmaken van het (veiligheids-)netwerk van hun kind en helpt contextbegeleidsters om met het gezin het gesprek aan te gaan over de noodzaak en de rol van het (veiligheids-)netwerk. De methode maakt het ook makkelijker om te praten over het proces om te beslissen wie er het meest geschikt is om op dit moment te betrekken (Parker, 2012).

Diplomantjes: Het is leuk om aan kinderen of jongeren te vragen hun familie voor te stellen met diplomantjes. Ze kiezen zelf wie er rondom hen komt staan, welk mannetje welke persoon representeert en hoe dicht of hoe ver ze van elkaar staan. Dit kan om de x-aantal maanden herhaald worden om te bekijken welke personen belangrijk in hun leven blijven.

Mobility mapping: In vier stappen laten we het kind of de ouder terugdenken aan belangrijke personen en plaatsen uit zijn of haar verleden. De persoon start met het tekenen van zijn of haar eerste huis en de personen die hierin woonden. De contextbegeleidster vraagt naar de band met deze personen en naar leuke herinneringen. Op dezelfde manier wordt er verder gegaan in de toekomst. Vervolgens wordt aan de ouder of het kind gevraagd om aan te duiden wie voor hem/haar belangrijk is of is geweest. In een derde stap wordt gevraagd naar wat hij of zij mist in zijn of haar leven. Dit kunnen bepaalde personen zijn, bepaalde plaatsen of dingen, antwoorden op bepaalde vragen... Tenslotte wordt gepolst naar wie de ouder of het kind zou willen uitnodigen op het familieberaad (DeCook & Sulkers, 2016). Methodiek van Kevin Campbell.

Meer info over deze en andere methodieken vind je in de digitale bibliotheek van Sporen.

Methodieken
Digitale bib

Wie mag het gezin ondersteunen?

Het gezin kiest zelf

De contextbegeleidster spreekt met de ouders en kinderen over welke familieleden hen mogen ondersteunen.

Wie zou er nog mogen weten dat jij in de leefgroep bent?

*Bij wie voelen jij en Shana je op je gemak? Wat zie je zitten om aan haar te vragen?
Is dat iemand die even op haar zou kunnen letten als jij opgeroepen wordt door je werk?*

Regelmatig zijn er wel mensen die erg belangrijk zijn (geweest) voor het gezin, maar met wie ze nu weinig of geen contact hebben. De contextbegeleidster verkent of ze dit graag willen veranderen en wat hiervoor nodig is. Soms zal ze helpen om oude kwetsuren te helen.

Essentieel is dat het **gezin zelf kan kiezen wie** ze op dit moment betrekken bij hun gezinssituatie. Zij moeten zich goed voelen en vertrouwen hebben in de mensen rond de tafel. Als ouders en jongeren het hierover niet eens zijn met elkaar, wordt hierover het gesprek aangegaan (zie verder). Gedurende het hele proces kan er beslist worden om mensen niet meer te betrekken of om anderen te laten aansluiten.

Soms is er nood aan bijkomende ondersteuning die niet geboden wordt door de mensen die al geëngageerd zijn (bv. iemand waar de dochter haar hart bij kan luchten of iemand die de kinderen kan helpen met huiswerk). De contextbegeleidster staat dan samen met het gezin opnieuw stil bij wie het gezin rondom zich heeft en kijken wie deze rol mogelijk kan vervullen. Er kan ook op zoek gegaan worden naar nieuwe mensen bv. vrijwilligers.

Echte ondersteuning

Het is belangrijk dat de regie bij het gezin zelf ligt, zodat ze deze kan behouden als de hulpverlening wegvalt. De contextbegeleidster waakt er wel mee over dat de familieleden effectief een steunende (en een niet té kritisch of té sturende) rol opnemen. Dit doet ze door met de ouders en kinderen **na te gaan hoe zij de ondersteuning van familieleden ervaren** (Jacob, 2016). Ook in begeleidingen waarbij van ouders verwacht worden dat ze ondersteuning (en toezicht) toelaten, is dit erg belangrijk.

Wat kan tante Bie doen tijdens het gesprek, waardoor jij je genoeg de mama van Xander blijft voelen?

Hoe was het voor jou, dat Koen dat helemaal in orde had gebracht?

Peter Jacob spreekt over **verschillende types familieleden**: dominant, kritisch, veilig en ondersteunend. Soms zien we dat ouders wel mensen rondom hen hebben die hen (willen) helpen, maar zij doen dit niet altijd op een manier die ondersteunend aanvoelt voor het gezin. Zo kan een grootmoeder bijvoorbeeld het opvoeden van de kleinkinderen overnemen van haar zoon omdat zij denkt dat ze het beter kan. Het is belangrijk om bij deze familieleden na te gaan welke **intentie** er achter hun engagement zit. Als er goede bedoelingen zitten in de acties die deze persoon uitvoert, kan deze geleidelijk aan een ondersteunend familielid worden. Belangrijk is om na te gaan hoe de steun van de familie aanvoelt voor de ouders. Voor de ene ouder kan het helpend zijn dat de familie het even overneemt ter ontlasting, maar de andere ouder kan zich hier juist heel klein door voelen en heeft meer baat bij het samen doen. Het is zinvol om met de ouders te praten over wat de familie anders zou kunnen doen wat wel helpend is. Daarnaast kan je als contextbegeleidster met de familie praten over hoe zij de ouder in hun kracht zetten met de taken die zij opnemen.

Om de steunende groep te vergroten kan de contextbegeleidster personen voorstellen, over wie zij de gezinsleden eerder heeft horen praten. Belangrijk is dat zij op een sensitieve manier uitzoekt hoe gezinsleden hier tegenover staan en niet pusht.

Als er voor- en tegens zijn

Als ouders of kinderen het moeilijk blijven vinden om het verhaal van hun gezin te delen met anderen of om hen om ondersteuning te vragen, kan het helpen om met hen de **voor- en nadelen eens op een rijtje te zetten**. Welk gevoel zou het hen geven als deze persoon betrokken werd? Wat zou het hen kunnen opleveren? Wat is de keerzijde?

In de volgende vragen vind je inspiratie om met ouders en jongeren dieper in gesprek te gaan over de voor-en nadelen. Ook hier moet de contextbegeleidster heel voorzichtig en sensitief aan het werk gaan tijdens de gesprekken en rekening houden met ervaringen uit het verleden. De vragen zijn geïnspireerd op de Netwerk Matrix van Signs of Safety (<https://knowledgebank.signsofsafety.net>).

Wat is het ergste dat er ooit is gebeurd nadat je met je moeder over een probleem had gesproken?

Wanneer heb je je familie verteld over problemen en kreeg je een helpende reactie?

Als je nu spreekt over de zorgen die de jeugdrechter over jou heeft, wie reageert er dan positief?

Wat is het beste dat er zou kunnen gebeuren als je je collega op het werk over je zorgen zou spreken en je hem om hulp zou vragen?

Netwerk Matrix
Digitale bib

Het kan ook helpen om het gezin te vragen om zich voor te stellen hoe de betrokkenheid van anderen zou verlopen.

Je bevraagt het gezin bijvoorbeeld wat er zou gebeuren mocht er tijdens een gemoedelijk gesprek met de buurvrouw iets verteld worden over hoe moeilijk het thuis soms verloopt:

“Stel je nu eens voor dat je dit deelt en dat je op het einde van de boodschap de vraag stelt: zie je het zitten om eens mee op gesprek te gaan? Wat zou ze dan antwoorden?”, “Stel dat ze mee op gesprek komt en we zouden vragen wat haar heeft doen beslissen om te komen? Wat zou ze zeggen over jouw moed en kracht om deze vraag te stellen? Wat zou het voor haar betekenen dat je aan haar dacht?”

Door het gezin te laten inbeelden hoe het zou verlopen om hun familie te betrekken, is de eerste stap richting familie gezet. Daarnaast wordt het duidelijk wat de gezinsleden belangrijk vinden en waar ze zich zorgen over maken. Deze oefening is de Imaginary Support Dialogue van Willem Beckers en Peter Jacob.

Imaginary Support Dialogue
Digitale bib

Familie engageren en voorbereiden van het familieberaad

Als duidelijk is wie de gezinsleden willen betrekken bij de begeleiding, wordt er samen gekeken hoe dit zal gebeuren.

Eerste gesprekken met de familieleden

Liefst volgt er een **ontmoeting** tussen de contextbegeleidster, het gezin en de verschillende familieleden.

In de voorbereiding van deze gesprekken praten de contextbegeleidster en het gezin over wat dit familielid voor iedereen in het gezin betekent en welke relatie ze met hem hebben. Ook wordt besproken **welke dingen tijdens deze gesprekken gezegd zullen worden**.

Het uitgangspunt is dat zoveel mogelijk informatie van bij het begin open wordt gedeeld. Dit gaat minstens over hoe sterk het is dat het gezin hulp wil en kan vragen en echt wil werken om het voor de kinderen beter te maken. Ook de zorgen die de gemandateerde voorziening of jeugdrechtbank heeft rond de kinderen (indien van toepassing) worden gedeeld. Hoe meer informatie circuleert, hoe minder er wordt gefantaseerd of onjuist ingevuld. De familie kan vaak ook meer begrip opbrengen en de situatie beter inschatten, als zij beter op de hoogte zijn. De contextbegeleidster bespreekt deze voordelen met het gezin.

“Geluk wordt groter als je het deelt, maar de zorgen worden ook minder. Hoe meer je vertelt, hoe minder mensen moeten speculeren. ... Hoeveel te meer er over gesproken wordt, hoeveel te groter de kans op een oplossing.” Mama (Tegethoff, 2016)

De ouders of de jongere maken een eerste afspraak met de familieleden. Een valkuil voor de contextbegeleidster is om, zeker als het gezin niet meteen stappen zet, veel zelf te ondernemen. De motivatie van familieleden is echter groter als het gezin hen engageert. We wensen ook dat het **gezin ervaart hoe het zelf familiebanden kan opbouwen of versterken**. De samenstelling van een familie verandert immers af en toe (bv. na het veranderen van werk, als de kinderen op de kleuterschool starten of gewoon omdat banden verwateren). We gaan ervan uit dat de gezinsleden de stappen die ze zelf zetten, nadien ook makkelijker opnieuw gaan nemen. Als ze dit moeilijk vinden, bekijkt de contextbegeleidster met hen wie of wat hen hierin kan helpen of doen ze het samen.

Als de contextbegeleidster de familieleden een eerste keer ziet, maakt ze ruimte om elkaar te leren kennen. Daarnaast wordt de huidige **inschatting van de situatie** gedeeld. Dit gebeurt liefst door het gezin zelf en sowieso in hun woorden. Vaak wordt er het driekolommenmodel gedeeld. In dit verslag staat de gezamenlijke inschatting van alle betrokkenen op de situatie. Het gaat over de zorgen die er zijn rond het welzijn of de veiligheid van de kinderen, over wat er goed loopt en wat ieders sterktes zijn en over wat er dient te gebeuren om de situatie voor de kinderen beter te maken. Enkel de *'need to know'* wordt gedeeld.

De familie kan daarnaast ook geïnformeerd worden via een Woord en Beeldverhaal. Dit is een verhaal met tekst en tekeningen waarin ouders hun kinderen vertellen hoe het komt dat er hulpverlening is. Voor het opstellen van het verhaal hebben de ouders en de contextbegeleidster veel gesproken over wat precies de zorgen zijn en hoe moeilijke zaken uitgelegd kunnen worden. Het kan voor gezinnen makkelijker zijn om dit verhaal te delen. Ze weten immers perfect wat gedeeld zal worden en op welke manier. Het verhaal is ook altijd geschreven met respect voor alle betrokkenen. Deze methodiek die werd ontwikkeld door Susie Essex en haar collega's van de Resolutions Approach (Turnell & Essex, 2010).

Het gezin en de contextbegeleidster vragen de familieleden vervolgens naar hun kijk op de situatie, naar hoe zij al betrokken zijn (geweest), naar wat er volgens hen nog moet gebeuren en naar hoe zij kunnen ondersteunen. De ouders en de jongere spelen een actieve rol in het gesprek. De familieleden krijgen de kans om vragen te stellen. **De perspectieven en inschattingen van de familie** wordt aangevuld in het driekolommenmodel.

Oma Marthe is bezorgd dat, wanneer mama Shana alleen thuislaat als ze boodschappen gaat doen, Shana een ongeluk zou kunnen hebben.

Nonkel Jan merkt op dat de kinderen steeds graag naar huis gaan, nadat hij ze op dinsdag en donderdag na schooltijd enkele uren heeft opgevangen.

Ali: 'Mohammed wou vorige zaterdag echt op tijd thuis zijn. Enkele maten waren aan het zagen om nog te blijven, maar hij is gewoon vertrokken.'

De contextbegeleidster begeleidt het gesprek tussen de gezins- en familieleden **op zorgzame wijze**. Zowel het open spreken over de situatie als het verhaal horen, kan erg zwaar zijn. Het is voor de familie ook niet altijd makkelijk om zich uit te spreken over de situatie als de ouders en kinderen erbij zijn. Andersom kan het voor het gezin confronterend zijn om de mening van de familie te horen. Daarom honoreert de contextbegeleidster alle (kleine) positieve dingen die over het gezin worden gezegd. Ze zorgt er ook voor dat ze na het gesprek bij de aanwezigen polst naar hoe zij dit gesprek hebben ervaren en of zij hierin iets extra nodig hebben.

Vooraf met de familieleden spreken over de gezinssituatie heeft als voordeel dat er minder discussies en confronterende boodschappen zijn als iedereen gaat samenzitten.

Familieleden krijgen meer erkenning voor inspanningen uit het verleden en kunnen al aangeven waar ze wel, maar ook waar ze niet toe bereid zijn. Zo kan de focus tijdens het beraad liggen op de dingen die wel kunnen en op het samen maken van een plan.

Reflectie als contextbegeleidster

Voordat de contextbegeleidster verder gaat met het organiseren van een eerste familieberaad, is het goed om even stil te staan bij de volgende vragen:

- In hoeverre is het gezin akkoord om nu een bijeenkomst te organiseren? Hoeveel druk wordt er op hen gelegd? Door wie?
- Heeft de familie echt iets te zeggen?
- Is er een beslissing die genomen moet worden of een plan dat gemaakt moet worden? Welk doel heeft het gezin voor de bijeenkomst? Hebben we hetzelfde doel voor ogen?
- Schat ik in dat de familie de mogelijkheden en hulpbronnen heeft om hun eigen plan te ontwikkelen? Wat denken ze hier zelf over?
- Is het duidelijk aan welke voorwaarden het plan minimum moet voldoen (volgens begeleiders, volgens de jeugdrechtbank of gemandateerde voorziening)?
- Ben ik bezorgd over de emotionele of fysieke veiligheid als iedereen wordt samengebracht?

Het is aangeraden om deze vragen te bespreken binnen werkbegeleiding en te zoeken wat nodig is om verder te gaan met de organisatie van het beraad. Het kan een valkuil zijn om op alle vragen een wenselijk antwoord te willen krijgen en hierdoor niet tot actie te komen (geïnspireerd door DeCook & Sulkers, 2016).

Vorbereiden van het eerste familieberaad

De contextbegeleidster bereidt de beraden goed voor met het gezin en de familie. Soms is de persoon die het familieberaad zal leiden hierbij betrokken. Tijdens deze voorbereiding kiest het gezin de **focus en het doel van de bijeenkomst**.

“Ik wist altijd wat er gebeurde en op welk moment, ik werd nooit overrompeld of onder tafel gepraat of tot iets gedwongen wat ik niet wilde doen. Ik heb me er altijd heel goed bij gevoeld.” Mama (Tegethoff, 2016)

Er wordt samen met het gezin best gekozen voor één duidelijk doel voor het familieberaad. Het levert meer op om uit te gaan van een haalbare planning, dan om te veel te willen bespreken. Zeker bij een eerste bijeenkomst is het fijn als de agenda rustig kan worden afgewerkt. Hierdoor krijgt iedereen de ruimte om zijn of haar inbreng te geven, worden de aanwezigen niet overspoeld door info en ervaren ze de bijeenkomst als succesvol.

Als de doelen in de begeleiding deels door de jeugdrechtbank of gemandateerde voorziening worden bepaald, staan deze doelen vaak op de agenda.

Vanuit Sporen kiezen we ervoor om steeds aandacht te hebben voor hoe volwassen familieleden de ouders zullen ondersteunen bij het verbeteren van de situatie voor de kinderen.

Tijdens de voorbereiding wordt er gepraat over ieders **verwachtingen**. Ook is er ruimte om te spreken over waar de aanwezigen zich bang of ongemakkelijk bij voelen. Heel zorgvuldig wordt voor iedere persoon bekeken welke afspraken nodig zijn zodat iedereen zich comfortabel voelt. Dit is zeker ook belangrijk voor de kinderen (zie verder).

Er wordt afgesproken **welke informatie** wel en niet gedeeld wordt tijdens het familieberaad. De informatie die nodig is om de veiligheid van de kinderen te verzekeren, wordt altijd besproken.

De contextbegeleidster bekijkt ook of het gezin rekening wil houden met bepaalde familiale of culturele **tradities** tijdens de bijeenkomst (bv. over hoe de bespreking wordt gestart of afgesloten).

De familieleden die een engagement willen opnemen, worden **uitgenodigd** voor het familieberaad. Dit gebeurt liefst door de gezinsleden zelf. Dit maakt de uitnodiging krachtiger en zo oefenen ze om hierin initiatief te nemen.

De contextbegeleidster bespreekt met het gezin welke professionals best uitgenodigd worden. Dit kan gaan om de verwijzer of een hulpverlener uit 1^e lijn (huisdokter, JAC-medewerker...) of 2^e lijn (begeleider drugshulpverlening, psychiater...).

Als andere professionals betrokken worden, is het goed om vooraf met hen te bespreken welke rol ze zullen opnemen tijdens de bijeenkomst. Het is belangrijk om er aandacht voor te

hebben dat de gezins-en familieleden een actieve stem blijven hebben. Daarom is een goede richtlijn om heel wat meer familieleden dan professionals rond de tafel te hebben.

Het is belangrijk dat ook de uitgenodigde familieleden **weten wat en wie ze mogen verwachten** op het familieberaad. Zij zijn op voorhand op de hoogte van het doel en liefst ook de werkwijze van de bespreking. Dit verkleint misverstanden, onverwachte agenda's van deelnemers en terughoudendheid tijdens de bijeenkomst. De contextbegeleidster kan ook met de familieleden praten over wat zij nodig hebben om samen rond de tafel te zitten. Vaak helpt het om voorbereidende afspraken maken.

Als je het gevoel hebt dat je je mening niet meer kan/durft uiten, geef je een bepaald teken dat we op voorhand afspreken en weet ik als contextbegeleidster dat ik het je nog eens expliciet vraag.

We gaan 2 pauzes houden en daarin toets ik even bij jullie hoe het gaat en waarop ik kan letten in het volgende deel.

Soms wordt er beslist om bepaalde personen niet samen uit te nodigen. Dit kan leiden tot aparte bijeenkomsten en/of tot het vooraf en nadien informeren en bevragen van bepaalde familieleden. Als er aparte bijeenkomsten doorgaan, kan het helpend zijn om één persoon (familielid of professional) bij beide gezelschappen te laten aansluiten. Dit kan het mogelijke wantrouwen over wat er wordt gezegd verminderen.

In **situaties van crisis of acute onveiligheid** is het vaak niet mogelijk om een uitgebreide voorbereiding te doen met alle betrokkenen. Belangrijk is dan om te doen wat kan en om zoveel mogelijk fysieke en emotionele veiligheid in te bouwen.

Bezorgdheden over de deelname van een bepaalde persoon

Het is belangrijk dat iedereen op een constructieve manier met elkaar rond de tafel kan zitten. Soms maken ouders, kinderen of andere familieleden zich zorgen over de aanwezigheid van een bepaalde persoon op het familieberaad. Het is dan belangrijk om uitgebreid te bespreken waaruit deze bezorgdheid bestaat.

Ik denk echt dat mijn mama heel het gesprek gaat overnemen.

Nonkel Jos gaat gewoon blijven zeggen dat dit allemaal niet nodig is.

In veel gevallen kan een **voorbereidend gesprek** hierover met de persoon waarover er bezorgdheid is, de ongerustheid wegnemen en ervoor zorgen dat het beraad goed verloopt. In dit gesprek wordt de persoon voorbereid op de rol die hij of zij zal opnemen tijdens het familieberaad. Het familielid dat zich zorgen maakt, kan het gesprek zelf voeren met of zonder de contextbegeleidster of de contextbegeleidster kan dit doen.

Het aanstellen van een specifieke **vertrouwenspersoon** tijdens het familieberaad kan ervoor zorgen dat iedereen zich veilig genoeg voelt en dat er op tijd wordt ingegrepen als dit niet het geval is (zie verder). Er worden best specifieke afspraken gemaakt over wie wat kan doen als hij/zij zich niet veilig voelt, bv. een stopbordje omhooghouden.

Er kan ook voor gekozen worden om iemand **niet fysiek uit te nodigen**. Dit gebeurt vooral als de deelname de emotionele of fysieke veiligheid in het gedrang zou brengen of als het moeilijk zou zijn om tot beslissingen te komen. Liefst is er in de familie dan consensus over deze beslissing. De contextbegeleidster kan dit bespreken in werkbegeleiding en, als dat gepast is, met de verwijzer.

Dat iemand fysiek niet aanwezig is op het familieberaad, wil niet zeggen dat zijn of haar stem afwezig is. Iemand anders kan het perspectief van deze persoon binnenbrengen op het familieberaad (bv. via een brief of een videoboodschap) en hem of haar achteraf informeren over het verloop en de uitkomst van het beraad. Ook online aansluiten bij het gesprek kan een optie zijn. Ook in dat geval is het belangrijk dat de persoon die voor een onveilig gevoel zorgt, vergezeld wordt van iemand die hem verantwoordelijk kan houden voor zijn houding en gedrag. Het is vaak zinvol om de personen waarover zorgen zijn te betrekken bij de begeleiding. Niet zelden zijn deze personen belangrijk voor de kinderen.

Praktische voorbereiding

Waar het familieberaad best doorgaat, hangt sterk af van de voorkeur van het gezin, de situatie en van wie wordt uitgenodigd.

Vaak wordt aangeraden om het familieberaad te organiseren op een neutrale plek (niet bij het gezin of familielid thuis). Dit is een locatie die emotioneel en fysiek toegankelijk is voor alle deelnemers. Geen enkele stem staat boven een andere.

Een neutrale plek kan ook als voordeel hebben dat je als contextbegeleidster zelf gastvrouw kan zijn. De bijeenkomst krijgt daardoor een meer formeel karakter, wat helpend kan zijn.

De contextbegeleiders kunnen deze formele ruimte toch uitnodigend maken bv. door foto's of tekeningen van de kinderen te voorzien. Indien de vergaderruimtes van Sporen niet beschikbaar of geschikt zijn, is het een optie om een vergaderruimte te huren (bv. een lokaal in de buurt van het gezin).

Het familieberaad in iemands huis organiseren kan echter ook voordelen hebben. Soms voelen deelnemers zich hier beter op hun gemak en voelen kinderen zich vrijer om te bewegen. Ouders die de familie thuis ontvangen, zien dit soms als een manier om te tonen dat ze verantwoordelijkheid willen opnemen. Soms vinden ze het ook aangenaam dat de familieleden de voorziening niet hoeven te zien. Een aandachtspunt is dat er op voorhand gesproken wordt over hoe er genoeg focus kan zijn: wie gaat er zorgen voor kinderen of dieren die aandacht vragen tijdens het gesprek? Hoe organiseren we iets om te eten en drinken.

Er worden voldoende **zitplaatsen** voorzien en de mogelijkheid om zelf een zitplaats te kiezen. Sommige gezinsleden vinden het aangenaam om dit op voorhand te kiezen. Dan kan je werken met naamkaartjes. Er wordt gezorgd dat iedereen kan volgen wat genoteerd en geprojecteerd wordt.

Het nodige **materiaal** wordt klaargelegd en er wordt gezorgd voor **drinken** en **eten**. Dit laatste helpt de deelnemers om hun spanning onder controle te houden en brengt een eerste gesprekje op gang.

Spreek als organisatoren **ruim op voorhand af**, zodat je samen kan omgaan met onvoorziene omstandigheden (bv. bepaalde personen die online willen aansluiten).

Tips online familieberaad
Digitale bib

Vertrouwenspersonen

Sommige deelnemers kunnen er veel aan hebben dat een specifieke persoon hen vooraf, tijdens en na het familieberaad **emotionele ondersteuning** biedt. Het gezins- of familielid kiest een persoon waarin hij of zij **vertrouwen** heeft dat deze de nodige steun kan bieden.

Als contextbegeleidster kan je samen met hem of haar bekijken wie het meest geschikt is voor de rol. Voor kinderen en jongeren is het vaak zinvol om ook iemand anders dan de ouders te vragen om vertrouwenspersoon te zijn (zie verder).

Waarover we hier spreken is niet noodzakelijk een officieel geregistreerde vertrouwenspersoon. Geregistreerde vertrouwenspersonen hebben specifieke rechten en plichten.

De vertrouwenspersoon kan verschillende rollen opnemen.

- De persoon vergezellen op het familieberaad en ernaast gaan zitten.
- De stem en het perspectief van de persoon vertegenwoordigen.
- Zijn of haar eigen perspectief toevoegen.
- Oog hebben voor de emotionele en fysieke veiligheid tijdens en na het familieberaad en hiernaar handelen (bv. om pauze vragen).
- Mee de kamer verlaten, indien wenselijk.

Soms wordt een bepaald signaal (bv. een handgebaar) afgesproken zodat zij subtiel met elkaar kunnen communiceren tijdens de bespreking.

Vertrouwenspersonen van personen die (vermeend) misbruik hebben gepleegd, hebben niet als taak om het schadelijke gedrag van deze persoon te verdedigen (American Humane Association, 2004; American Humane Association, 2010).

Betrokkenheid van de kinderen

De informatie over de betrokkenheid van kinderen komt uit de volgende bronnen: DeCook & Sulkers, 2016; American Humane Association, 2004; American Humane Association, 2010.

Kinderen worden altijd betrokken

De vraag is niet of kinderen betrokken moeten worden in het proces, maar wel **hoe** hun **betrokkenheid zo groot mogelijk** kan zijn en dit op een manier die rekening houdt met hun **emotionele en fysieke gezondheid**.

We denken hier zo over vanuit de volgende principes:

- Kinderen hebben mogelijkheden om samen met hun familie te werken aan een plan voor zichzelf.
- Kinderen weten wat de zorgen van volwassenen zijn en waarom er jeugdhulp betrokken is in hun leven. Ze begrijpen de informatie en de beslissingen die genomen worden. Alle informatie wordt gegeven op een manier die past bij hun ontwikkeling.
- De zorgen, noden en behoeften van kinderen moeten een stem krijgen.
- De stem van kinderen moet gehoord worden in het proces van plannen en het maken van beslissingen.

Of de kinderen ook fysiek aanwezig zullen zijn op het familieberaad wordt beslist na gesprekken met de kinderen en de familie. Natuurlijk kunnen ze ook deels aansluiten.

Elementen die een rol kunnen spelen in het al dan niet fysiek erbij zijn:

- Of de kinderen er fysiek bij willen zijn.
- De cognitieve en emotionele ontwikkeling van de kinderen, ev. specifieke noden.
- De leeftijd van de kinderen.
- De onderwerpen die aan bod zullen komen. Bv. gaan de kinderen mogelijk dingen horen die ze nog niet gehoord hebben?
- De ideeën van de ouders en de familie over de aanwezigheid van de kinderen. Wat lijkt voor hen belangrijk om rekening mee te houden?
- Of het aanwezig zijn mogelijk helpend is voor het eigen proces van de kinderen (ev. in overleg met de therapeut van de kinderen).
- Of de kinderen door aanwezig te zijn, zich te verantwoordelijk zullen voelen.
- Welke familieleden er zullen zijn en wat dit (in negatieve of positieve zin) kan betekenen voor de kinderen.
- De aanwezigheid van ondersteunende personen en een specifieke steunfiguur voor de kinderen. Zowel voor, tijdens, als na het familieberaad.
- ...

De kinderen betrekken als ze niet aanwezig zijn

Kinderen moeten een stem hebben, ook al zijn ze er fysiek niet bij. Ook is het belangrijk om hen 'aanwezig' te **stellen**, zodat zij steeds de focus van de bespreking blijven. Bij baby's en peuters kan dit bv. door het meebrengen van foto's of filmpjes van de baby, het tonen van tekeningen van de peuter....

Oudere kinderen kunnen zelf ook zeggen **welke bijdrage** ze willen leveren en hoe ze dit willen doen. Er wordt samen afgesproken wie hun bijdrage zal brengen en op welk moment van het overleg dit zal gebeuren. Ook wordt op voorhand afgesproken hoe de kinderen na het beraad zullen weten wat er besproken werd. De vertrouwenspersonen van de kinderen kunnen hierin een belangrijke rol spelen.

Enkele voorbeelden van hoe kinderen aanwezig gesteld kunnen worden:

- De kinderen maken een PowerPointpresentatie waarin ze vertellen waar zij naartoe willen in hun traject.
- De kinderen nemen een videoboodschap op die getoond wordt op het familieberaad.
- De kinderen maken een verhaal, brief, tekening, kunstwerk, collage over wat ze willen meedelen. De kinderen kiezen wie dit brengt.
- Tonen van een methodiek die samen met de kinderen werd gemaakt, zoals de drie huizen, het veilige huis...

Spreken met de kinderen over het familieberaad

De contextbegeleidster zorgt ervoor dat de kinderen **begrijpen waarom** er een familieberaad wordt gepland en **hoe** dit er ongeveer uit zal zien.

Ze legt uit dat ze ervoor zal zorgen dat de stem van de kinderen aanwezig is en dat ze een omgeving wil creëren waarin de kinderen zich veilig voelen om zich uit te drukken. Het is goed om weten dat kinderen hier vaak in groeien over de familieberaden heen. Gaandeweg voelen ze zich meer op hun gemak en krijgen ze het zelfvertrouwen om zelf hun inbreng te doen.

Helpende vragen:

- Wat hebben de kinderen nodig van hun familieleden om zich comfortabel en veilig te voelen om deel te nemen, los van wie er rond de tafel zit?
- Hoe kan je baby's en peuters betrekken?
- Op welke manier willen de kinderen deelnemen aan het familieberaad? Laat weten dat er verschillende manieren zijn waarop de stemmen van de kinderen gehoord kunnen worden, als zij er fysiek niet bij zijn.
- Wat willen de kinderen vertellen op het familieberaad?
- Wat willen de kinderen zien gebeuren op het familieberaad?
- Wat willen de kinderen graag bereiken met het familieberaad?
- Wat voor plan willen de kinderen graag zien? De contextbegeleidster bereidt het kind erop voor dat het plan dat zal worden ontwikkeld er waarschijnlijk niet helemaal zal uitzien zoals de kinderen het wensen of verwachten.
- Wat betekent het voor het kind dat haar familie samenkomt om een plan te maken?
- Wat betekent het voor het kind als er mensen rond de tafel zitten waar hij zich niet op zijn gemak bij voelt?
- Is er een bepaalde plek waar het kind graag zou samenkomen?
- Wie zou het kind kunnen ondersteunen tijdens het familieberaad?

De kinderen ondersteunen tijdens het familieberaad

De facilitator zorgt ervoor dat de kinderen zich als een **volwaardige gesprekspartner** betrokken voelen. Ze doet dit door haar taal af te stemmen, door met (en niet over hen) te praten, door regelmatig te vragen of ze alles begrepen hebben en door hen uit te nodigen om zelf te spreken.

Verder worden ze betrokken op de manier die vooraf met hen is afgesproken. Als de kinderen zelf iets zullen delen, is het goed om dit op voorhand met hen te overlopen en eventueel te oefenen.

Ook is het belangrijk dat de kinderen tijdens, maar ook voor en na het familieberaad iemand hebben waaraan ze vragen of ongemakkelijkheden kunnen signaleren.

Vaak is het zinvol dat elk kind een bepaalde persoon aanduidt. Deze **vertrouwenspersoon** kan er mee voor zorgen dat het kind zich comfortabel genoeg voelt tijdens het familieberaad (zie Steunfiguren). Hij of zij kan, als de kinderen dit wensen, ook helpen om hun perspectief te delen met de groep familieleden.

Soms krijgt het kind stoplichten om mee te communiceren. Hierbij laat het kind een afbeelding van een rood stoplicht zien om de bespreking even stop te zetten en een oranje stoplicht als hij of zij iets niet goed heeft begrepen.

Een familielid of de contextbegeleidster bereidt het kind voor op het horen van mogelijk moeilijke zaken. Ze vraagt aan het kind welke dingen dit zouden kunnen zijn en hoe zij zou reageren. Ze bespreekt met haar wie op dat moment kan helpen.

Familieberaad houden

Het familieberaad leiden

De facilitator **leidt het groepsproces** zodat de groep samen kan nadenken en tot succesvolle beslissingen, oplossingen of conclusies kan komen. De facilitator is meerzijdig partijdig en versterkt de verbindingen tussen de aanwezigen.

Er wordt nagedacht of de contextbegeleidster de familieberaden zelf zal leiden of dat iemand anders dit zal doen.

Het voordeel van een aparte facilitator is dat deze meer afstand heeft tot de inhoud van het gesprek en de persoonlijke meningen en hierdoor meer kan focussen op het groepsproces. Ook kan de contextbegeleidster dan als deelnemer zaken inbrengen die zij al heeft opgemerkt en ze kan het gezin en de familie ondersteunen tijdens het beraad. Daarnaast krijgt het gesprek een officiëler karakter. Contextbegeleiders geven aan dat het heel ondersteunend is om met een aparte facilitator te werken.

Het grootste nadeel van een aparte facilitator is dat er iemand extra betrokken wordt bij de begeleiding. Dit vraagt een aanpassing van het gezin en een tijdsinvestering voor contextbegeleiders.

De facilitator speelt een belangrijke rol tijdens de familieberaden. Haar houding heeft dan ook veel invloed. Met de volgende zaken kan rekening gehouden worden tijdens het (leiden van) het familieberaad.

Breng visie en perspectief

Overloop de agenda. Wat is het doel van het beraad? Wat willen de aanwezigen graag bereiken? Wat verandert er als de familie stappen zet die zorgen voor meer veiligheid? Perspectief op meer contact met het kind kan erg motiverend zijn.

Stel open vragen

Laat de familie zelf nadenken, doe geen suggesties, neem een neutrale houding aan. Betrek nadien de contextbegeleidster om te reageren op voorstellen van het gezin, maar laat steeds eerst de groep nadenken. Betrek alle leden van het familieberaad en zorg ervoor dat iedereen aan bod komt. Elke inbreng is waardevol, maar past niet steeds binnen de agenda. Parkeer thema's die afwijken, maar geef wel aan dat je hen gehoord hebt en dat dit meegenomen wordt. Ook het inzetten van gesprekstechnieken kan hierbij helpend zijn.

Voorbeelden van gesprekstechnieken:

- Equaliseren: De emotie van de ene gesprekspartner die de andere gesprekspartner ook al getoond had, wordt benoemd.
- Knooppunt van het gesprek zijn: Bij ruziënde of discussiërende ouders: de facilitator laat geen rechtstreekse communicatie tussen hen toe, ze communiceert afwisselend met elk: hulpverlener – vader of moeder (vraag, parafrasering, reactie, ...), dan hulpverlener – moeder of vader (vraag, parafrasering, reactie, ...): alle gesprek verloopt via de facilitator.

Zet de familie in hun kracht en toon begrip

Ga op zoek naar de positieve dingen. Vraag naar uitzonderingen: dingen die de familieleden wel al gedaan hebben, zaken die in het verleden goed zijn gelopen. Honoreer hen hiervoor zoveel als mogelijk.

Toon ook veel begrip en wissel moeilijkere en makkelijkere gesprekspunten af. Het bespreken van zware thema's kan voor veel stress zorgen. Mensen die veel stress hebben, zijn niet in staat om (op dezelfde manier) te horen wat gezegd wordt.

Hou de regie vast

Zowel ouders als familieleden geven ons terug dat ze het belangrijk vinden dat facilitatoren de focus van het beraad vasthouden en de tijd bewaken. Enkele tips:

- Hou de agenda die op voorhand is afgesproken goed vast en bewaak de tijd die aan bepaalde onderwerpen gegeven wordt. Hou de afspraken die op voorhand gemaakt zijn (zie verder) goed vast en durf tussen te komen wanneer er van de agenda afgeweken wordt.
- Hou de focus op de kinderen, ‘hoe is wat we nu aan het bespreken zijn goed voor de kinderen?’.
- Las extra pauzes in waar nodig om de rust terug te laten keren. Spreek met de contextbegeleidster op voorhand goed door wat ‘werkt’ binnen dit gezin om rust te laten wederkeren.
- Denk op voorhand na over waar iedereen gaat zitten, tafelschikking... Zorg dat de facilitator voldoende bewegingsruimte heeft en dichterbij de mensen toe kan gaan.

Stimuleer actieve deelname

Stimuleer elke deelnemer, en zeker ook de jongere, om een inbreng te doen op het familieberaad. Enkele voorbeelden:

- Laat hen hun ideeën op post-its schrijven, laat hen zelf opstaan om deze op te kleven. De facilitator, ouder of jongere leest ze voor.
- Maak een halve cirkel om in te zitten.
- Geef gerichte opdrachten (eventueel op voorhand).
- Bevraag iedereen om de beurt, bv. via een schaalvraag.
- Zet hen aan het werk en verlaat als contextbegeleiders even de ruimte.

De start van het familieberaad

De facilitator start het familieberaad door iedereen te **bedanken** om aanwezig te zijn. Vervolgens stelt ze zichzelf voor en vraagt ze aan de andere aanwezigen om hetzelfde te doen. Iedereen geeft aan **wie hij of zij is** en wat zijn of haar **verhouding is tot de gezinsleden**. De facilitator geeft aan wie niet fysiek ter plekke is, maar wel op de hoogte zal worden gehouden van het verloop van het beraad.

Bij de start van het familieberaad worden volgende zaken besproken:

- Hoeveel **tijd** de familie voorzien heeft voor het familieberaad en wanneer er pauze zal voorzien worden.
- Wie het **verslag** maakt en hoe dit nadien aan iedereen bezorgd zal worden.
- Hoe de **afwezigen** op de hoogte zullen gebracht worden van wat er besproken is.

Vervolgens worden **afspraken** overlopen. De contextbegeleidster kan deze afspraken vooraf bij de gezinsleden afgetoetst hebben. Bij de start van het familieberaad kunnen deze aangevuld worden met afspraken die voor de deelnemers belangrijk zijn. Probeer het aantal afspraken kort en bondig te houden zodat dit overzichtelijk is voor iedereen.

Enkele voorbeelden van afspraken voor het gesprek:

- De zaken die tijdens het familieberaad worden gezegd, worden niet verder gedeeld met anderen (familieleden hebben geen wettelijk beroepsgeheim of geheimhoudingsplicht).
- Begrip tonen dat er moeilijke onderwerpen op tafel zullen komen en dat dit moeilijk kan zijn voor de deelnemers, maar dat iedereen mag aangeven wanneer het hem of haar te veel wordt en dat deze dan steeds even naar buiten mag gaan. Dat er verwacht wordt dat iemand anders van de familie even mee naar buiten gaat om te bekijken wat die andere persoon nodig heeft om terug aan te sluiten.
- Erkennen dat er zal moeten gepraat worden over moeilijke thema's, maar dat er verwacht wordt dat dit steeds op een rustige, constructieve en respectvolle manier gebeurt naar elkaar toe.
- Dat ervoor zal gezorgd worden dat iedereen de ruimte krijgt om zijn mening te delen, en dat er ook naar iedereen zijn mening geluisterd wordt.
- Dat de focus op de kinderen en/of jongeren zal liggen en dat als er gemerkt wordt dat er wordt afgedwaald, dit ook benoemd mag worden door iedereen die aanwezig is.
- ...

Na het maken van de afspraken, wordt de **agenda/doel** van het beraad overlopen. Als hiervoor ruimte is wordt aan de familieleden gevraagd of zij nog extra punten hebben om te bespreken. Als er heel veel punten naar boven komen, worden samen met de familieleden en de consulent (indien aanwezig) prioriteiten bepaald. Er wordt ook geschetst hoe dit bijdraagt tot het uiteindelijke doel van de begeleiding.

Wanneer bovenstaande allemaal overlopen is, vraagt de facilitator of er nog vragen zijn.

Inhoud van het familieberaad

Hoe het familieberaad er vervolgens uit ziet is erg afhankelijk van hoe het gezin dit ziet en wat de situatie nodig heeft. De houvasten die hieronder staan zijn louter inspiratie gevend. Dit is hoe het kan aangepakt worden en niet hoe het 'moet' aangepakt worden. Kies hier de dingen uit die volgens de facilitator en de contextbegeleidster van het gezin constructief zijn en het beste bijdragen tot het welzijn en de veiligheid van de kinderen. Elk gezin vraagt een andere aanpak. Spreek op voorhand goed af met de contextbegeleidster en het gezin **wat het gezin nodig heeft** en wat het beste zou werken binnen deze familie.

Informereren en samen de situatie inschatten

Spreken over de drie kolommen

Vaak moeten de aanwezigen nog verder geïnformeerd worden over de gezinssituatie.

Dit kan het gezin zelf doen door het delen van het driekolommenmodel. Het is heel sterk als de gezinsleden de zorgen, doelen en krachten kunnen aangeven. Het driekolommenmodel is samen met het gezin geschreven in hun taal, zonder veralgemeningen en hulpverleningstaal. Er staan voorbeelden in die herkenbaar zijn voor het gezin. Zij weten wat de zorgen zijn en waarom ze de familie bij elkaar roepen.

Adolescenten kiezen er soms voor om hun ondersteuningsplan (al dan niet verwerkt in een driekolommenmodel) te delen.

Nadat het gezin hun situatie heeft gedeeld, vraagt de facilitator aan de familie waar zij zich zorgen over maken of wat zij als doelen zien. Nadien kan de contextbegeleidster of de verwijzer aanvullen.

Wanneer het driekolommenmodel is gedeeld en de volledige familie mee is met de zorgen en de doelen, kan er samen met de familie de **middelste kolom** aangevuld worden. Wie heeft al wat gedaan om de zorg te verkleinen, wat heeft de familie de ouders al zien doen, waar hebben de ouders en de kinderen al ondersteuning gevoeld van hun familie?

In situaties van onveiligheid is er ook steeds aandacht voor acties die de situatie veiliger maken voor de kinderen.

Als de facilitator of de contextbegeleidster opmerkt dat na het delen van de zorgen het gezin nood heeft om het te hebben over positieve dingen, kan eerst daarop ingezoomd worden.

Het is heel belangrijk om voldoende aandacht te besteden aan de middelste en laatste kolom. Deze twee vormen het 'tegengewicht' voor de eerste kolom van de zorgen en zet het gezin en de mensen van de familie in hun kracht. De aandacht voor het positieve helpt om partnerschap op te bouwen en om moeilijke thema's te bespreken. Het spreken over wie en wat nu al helpt, leidt vaak ook tot (nieuwe) acties voor de toekomst. Deze kunnen toegevoegd worden in de laatste kolom.

Delen van het Woord en Beeldverhaal

Als de ouders een Woord en Beeldverhaal hebben gemaakt voor de kinderen en deze al aan hen is voorgelezen, kunnen ze ervoor kiezen om deze ook met de familieleden te delen. Dit kan ook een verwachting zijn van de verwijzer. Dit doen op een familieberaad heeft als voordeel dat iedereen **dezelfde versie van het verhaal** krijgt. Ook is het een authentiek verhaal waarin de ouders zich kwetsbaar opstellen, wat het gesprek kan openen. Het geeft de ouders en de familie taal om met kinderen in gesprek te gaan over moeilijke thema's waar de kinderen (later) vragen over kunnen stellen (Turnell & Essex, 2010).

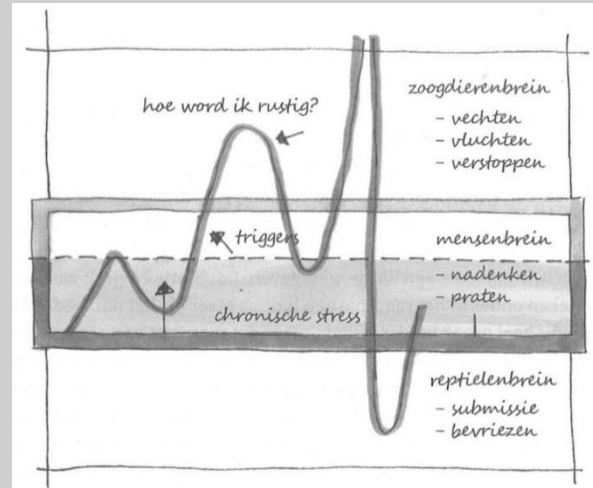
Psycho-educatie

Op een familieberaad kan ook uitleg gegeven worden over **hoe bepaalde processen werken** (zoals escalatie, verslaving, grooming...). Dit verhoogt het begrip van de aanwezigen voor wat er gaande is en helpt hen om oplossingen en acties voor te stellen die beter passen bij de situatie. Soms wordt psycho-educatie ook verwerkt in een Woord en Beeldverhaal.

Ook kan er theorie gegeven worden aan de familie om duidelijk te maken **welke impact schadelijk gedrag** kan hebben op kinderen of jongeren. Dit zorgt ervoor dat de familieleden beter begrijpen waarom het nodig is om actie te ondernemen en om zich te engageren in het belang van de kinderen. Het kan ook een aanleiding zijn om aan de familie concrete vragen te stellen rond acties.

Window of tolerance

The window of tolerance of het **venstertje** van wat je aan kan is een uitleg over biologische stressmechanismen. Dit wordt gebruikt om de werking van de hersenen uit te leggen. De uitleg kan helpen om begrip op te brengen voor vreemde reacties en om hun eigen acties af te stemmen op het stressniveau van anderen. Een mooie uitleg (ook voor kinderen) staat in het boek 'Slapende honden? Wakker maken!' van Arianne Struik op p.110 (Struik, 2016).

Ace Scores

Via de ace scores kan er met de familie gekeken worden naar de **negatieve kind ervaringen** die het kind al heeft meegemaakt. Het sterkste is dat de ouders dit zelf kunnen vertellen aan hun familie zodat het voor iedereen duidelijk is wat de kinderen al hebben meegemaakt in hun leven. Hieraan kan een stuk psycho-educatie gekoppeld worden, zoals wat de gevolgen zijn van deze negatieve kind ervaringen. Dit is namelijk ongezonde stress die op verschillende vlakken op korte en op lange termijn impact kan hebben op het kind. Deze uitleg geven, toont de ernst van de situatie aan de familie. Belangrijk is om ook met de familie te kijken wat ze kunnen doen om de impact op de kinderen te verkleinen (zie verder). De mogelijke impact van negatieve kind ervaringen kan de familie motiveren om in actie te komen. Bekijk wel steeds hoe je dit gevoelige thema aanbrengt.

Ace
Digitale bib

Helpende dingen in het dagelijkse leven

Kinderen hebben nood aan genoeg rust in het dagelijkse leven. Als hun omgeving voldoende zorg heeft voor een aantal domeinen hebben ze meer ruimte om zich te richten op hun binnenkant en om dingen te verwerken. Kevin Campbell spreekt over gezonde voeding, voldoende slaap, omringd zijn door volwassenen bij wie het kind terecht kan en die het kind graag zien (onvoorwaardelijke liefde), toegang tot de juiste medische hulp, voldoende beweging en voldoende mentale rust (Campbell, Family Finding Bootcamp, 2017). Arianne Struik spreekt ook nog over een regelmatig en voorspelbaar dag- en weekritme, genoeg zelfzorg en school (Struik, 2016).

Onderzoek wijst uit dat kinderen veel meer kans hebben om te floreren als hun ouders ideeën kunnen uitwisselen en kunnen praten over de dingen die belangrijk zijn voor hun kind (Bethell, et al, 2019). Het allerbelangrijkste is daarom het gesprek in de familie over wat goed is voor de kinderen en hoe ze hieraan kunnen tegemoetkomen.

Positieve kind ervaringen

Uit onderzoek blijkt dat kinderen die voldoende positieve kind ervaringen hebben, op latere leeftijd minder kans hebben op mentale of fysieke problemen. Ze zijn veerkrachtiger bij moeilijkheden en de impact van deze moeilijkheden is kleiner (Bethell, et al, 2019).

Onderzoeker Christina Bethell spreekt over de volgende positieve kind ervaringen:

- Als je met familie over je gevoelens kan praten.
- Als je het gevoel hebt dat je ondersteund wordt op moeilijke momenten.
- Als je kan deelnemen aan het maatschappelijke leven (tradities, verjaardagsfeestjes, feestdagen...).
- Als je het gevoel hebt dat je erbij hoort.
- Als je ondersteund wordt door goede vrienden.
- Als er minstens 2 volwassenen zijn buiten je ouders die ook om je geven.
- Als je weet dat het thuis veilig is en er thuis een volwassene is die je beschermt.

Grooming

In veel situaties van seksueel misbruik is er sprake van grooming. Dit is een proces van verleiding met als doel om de andere te misbruiken (I.T.E.R., 2021).

Grooming is vaak erg subtiel en heeft ook vat op de omgeving rond het kind. Als de familie kennis heeft van mogelijke signalen van grooming, kan ze hier alert voor zijn. Ook bij andere vormen van misbruik kan er sprake zijn van manipulatie die ervoor zorgt dat het slachtoffer zijn of haar eigen geheugen of percepties niet meer vertrouwt (gaslighting) (SafeGenerations Child Welfare Academy & Sulkers, 2021).

Grooming
Digitale bib

Gaslighting
Digitale bib

De familie activeren en zich laten organiseren

Op het familieberaad wordt door iedereen samengewerkt aan een plan dat de situatie van de kinderen verbetert. Dit plan zal er in elke familie anders uitzien en wordt telkens opnieuw aangepast aan de situatie.

Onmiddellijk veiligheidsplan

In situaties die acuut onveilig zijn voor kinderen is het belangrijk om zo snel als mogelijk onmiddellijke veiligheidsafspraken te maken met het gezin en de familie. Deze afspraken geven de beste kans om kinderen te beschermen tegen gevaar en zorgen ervoor dat de ouders voor hun kinderen kunnen blijven zorgen.

Het plan is soms een voorwaarde van de verwijzer opdat kinderen thuis kunnen blijven. Het alternatief is dat de kinderen bescherming krijgen in een andere context, zoals bij familieleden, vrienden of eventueel in een pleeggezin of voorziening.

Een onmiddellijk veiligheidsplan bevat altijd **frequente steun en toezicht**, ook van hulpverleners. Er kan bijvoorbeeld instaan dat er altijd een andere volwassene dan de ouders bij de kinderen moet zijn of dat dat familieleden onverwacht op bezoek komen.

Als er geen zorgen meer zijn rond de veiligheid van de kinderen op dit moment, kunnen het gezin en de familie starten aan een proces van veiligheidsplanning. Hierin werken ze aan veranderingen en ondersteuning die op lange termijn standhouden (Parker, 2019).

Voorlopig plan rond welzijn, ondersteuning, veiligheid

Het voorlopige plan is gericht op het **verbeteren van de situatie** voor de kinderen **op lange termijn**. Vaak gaat dit over het veranderen van gedrag van de ouders over het opbouwen van ondersteuning.

Samen met de familie, de ouders en eventueel de verwijzer gaat de contextbegeleidster op zoek naar wat maakt dat de veiligheid en/of het welzijn van de kinderen in het gedrang komt. Dit kan bijvoorbeeld zijn:

Wat zorgt er op die momenten voor dat mama haar geduld verliest en Anna een klap geeft?

Wat maakt dat papa geen energie heeft 's avonds voor eten te zorgen?

Wat is voor Thomas een aanleiding om toch naar het station te gaan, waar wordt gedeald?

Ze zoomt dus niet enkel in op het concrete gedrag, maar ook op de oorzaken ervan.

Ze kijkt naar acties die de familie kan ondernemen om ongewenst gedrag van ouders of anderen te voorkomen, of om te vermijden dat de kinderen in onveilige situaties terecht komen. De 'Safety planning matrix' geeft veel inspiratie om deze zaken te bevragen (Gorgon & Mattheus, 2021).

Wie kan er wat doen om papa de nodige rust te geven?

Wat kunnen jullie doen om ervoor te zorgen dat Jessie zich meer omringd voelt?

Wat kan jou helpen om toch naar dat gesprek te gaan?

Wie gaat het opmerken, stel dat mama wel zou drinken? Wat kan deze persoon dan doen?

Safety planning matrix
Digitale bib

De familie krijgt de kans om de acties die ze vooropstelt ook te oefenen. Zelfs als er zich geen moeilijke of onveilige situaties voordoen, is het nuttig om na te gaan of er gereageerd wordt op signalen, of er genoeg contact is....

Het is helpend om de verwijzer te betrekken bij het proces van planning. Door het nadenken en het engagement van de familie te volgen, kan zijn of haar vertrouwen groeien. Daarnaast kan de verwijzer ook beter aangeven wat er in het plan moet zitten, opdat het voldoende sterk zou zijn. De kans dat het finale plan geaccepteerd wordt, is dan groter.

Tijdens de planning kan er ook een schaalvraag gesteld worden aan de aanwezigen. In deze schaalvraag omvat de 0 de zorg binnen het gezin. De 10 bevat het doel. Door deze vraag te stellen krijgt iedereen een goed zicht op hoe iedereen de situatie voor het kind op dat moment inschat. Hierdoor kan de evolutie die het gezin en de familie maakt duidelijk worden. Daarnaast kan door het gesprek dat hierdoor op gang komt het voorlopige plan aangepast worden waar nodig.

Finaal plan rond welzijn, ondersteuning of veiligheid

Wanneer iedereen van de familie, de contextbegeleidster en de verwijzer (indien van toepassing) akkoord zijn dat de genomen afspraken voldoende zijn om het welzijn en de veiligheid van de kinderen zoveel als mogelijk te garanderen, worden deze **afspraken in het finale plan gegoten**. Dit plan kan in de toekomst nog steeds aangepast worden, maar wordt voor 'nu' wel als het finale plan beschouwt. Dit plan wordt ook door de ouders en de vertrouwenspersoon in een verhaal in woord en beeld omgezet, zodat ook de kinderen weten welke afspraken er gemaakt zijn.

Monitorfase

Wanneer het finale plan goedgekeurd is door ouders, familie, begeleiding en eventueel verwijzer, start de monitoringfase. In deze fase zal de familie **zelf de familieberaden organiseren**. Contextbegeleiders zijn nog aanwezig en ondersteunen het gezin en de familie indien gewenst.

Tijdens deze fase kan de familie laten zien dat ze in staat zijn om zich te organiseren en het **plan aan te passen** bij onverwachte gebeurtenissen of nieuwe evoluties. Zo kunnen ze bij incidenten waar nog geen afspraken rond waren, tonen hoe ze het welzijn en de veiligheid van de kinderen op de eerste plaats zetten.

De monitoringsfase is vastgelegd in tijd. Wanneer deze fase eindigt en het plan is al die tijd gevolgd en aangepast waar nodig, zal het gezin alleen verder gaan met zijn familie.

Om de familie aan te spreken en te motiveren om een actieve rol op te nemen in het leven van de kinderen, kan je nog een aantal andere dingen inzetten. Enkele voorbeelden:

Werken met een veiligheidslogboek

In een veiligheidsboekje dat bij het gezin thuis ligt, kan zowel de familie als het gezin iets schrijven over de dingen die ze goed zien lopen en over de dingen die moeilijk lopen en hoe deze zijn aangepakt. Bij de start van het familieberaad kunnen de ouders zelf voorlezen uit het boekje: welke positieve dingen hebben zij en de familie zien gebeuren de laatste periode. Maar ook welke moeilijke dingen er geweest zijn en wie hen ondersteund heeft om hieruit te komen. Dit zorgt voor een positieve sfeer en zorgt ervoor dat zowel de ouders als hun familie in hun kracht worden gezet. De familie wordt onmiddellijk meegenomen in wat er de afgelopen periode gebeurd is. Ook de moeilijke dingen die geen goede, of een onvoldoende oplossing hebben gekregen worden besproken. Samen wordt bekeken hoe hier in de toekomst een beter gevolg aan kan gegeven worden (d.i. het zogenaamde “leiden van het leren van de familie”). Het veiligheidslogboek kan ook een andere vorm aannemen, zoals een WhatsApp groep (<https://knowledgebank.signsofsafety.net>).

Calendaring

Calendaring is een tool van Kevin Campbell waarbij je letterlijk een kalender gaat maken van een dag, een week of een maand. Zo kan je zien hoe de dagen van het kind zijn ingevuld. Heeft het kind voldoende contact met mensen uit zijn eigen omgeving? Zijn er genoeg helpende dingen in het dagelijkse leven van het kind? Zijn er voldoende positieve kind ervaringen? Wanneer zijn ze wel aanwezig, wanneer net niet? Wat zijn de meest stressvolle momenten op een week, op een dag... waarbij de aanwezigheid van de familie zeker nodig is?

Een calendaring kan op vele vlakken inzicht geven aan de familie hoe het dagdagelijks leven van het kind eruitziet. Het is ook een bruikbaar instrument om de familie tot concrete acties te laten komen op specifieke momenten in de week, op een bepaalde dag... (Campbell & Family and Children's services of the Waterloo Region, 2017).

Het toekennen van rollen aan de familie en hen laten oefenen

Door de familie rollen te laten opnemen, voelen ze zich verantwoordelijk en weten ze duidelijk wat er van hen verwacht wordt voor de komende (lange) periode. Door hen deze rollen te laten oefenen zolang er nog hulpverlening aanwezig is op de familieberaden, worden ze voorbereid op het moment dat de hulpverlening een stap achteruitzet en de familie alleen verder werkt. De familie kan deze rollen geleidelijk aan invoeren.

Rollen die vaak toegewezen worden:

- Facilitator: Iemand van de familie engageert zich om de familieberaden te leiden.
- Verslaggever: Iemand van de familie zelf engageert zich om de verslagen van de familieberaden te maken en deze door te sturen naar de personen die dit verslag moeten krijgen.
- Vertrouwenspersoon: De persoon die de stem van de kinderen zal vertegenwoordigen op de familieberaden en met de kinderen zal praten om hun mening mee te nemen naar de familieberaden.
- Contactpersoon school/crèche: De persoon die de school en de crèche zal contacteren om hun zorgen te bevragen en te bekijken wat er goed loopt en deze info met de ouders bespreekt en deze info op de familieberaden deelt.

Dit zijn de meest voorkomende rollen. Bekijk met de familie welke extra rollen zij mogelijks nog nodig vinden voor het organiseren van hun familieberaden.

Betrekken bij een Geweldloos Verzet traject

In sommige situaties waarin jongeren agressief of (zelf-)destructief gedrag vertonen, wordt ervoor gekozen om thuis of in de leefgroep een traject van Geweldloos Verzet op te starten. Binnen dit traject is de ondersteuning van de omgeving cruciaal. De problemen worden niet langer geheimgehouden en familieleden kunnen geëngageerd worden bij verschillende acties t.a.v. de jongere: een aankondiging, telefoonronde, sit-ins, relatiegebaren, herstel.... Op het familieberaad kan actief steun gezocht worden voor dit traject. Lees hierover meer in boeken van Haim Omer en de NVR Manual van Sporen.

NVR Manual
Digitale bib

Einde van het familieberaad

Als de aanwezigen samen tot een (deel van een) plan zijn gekomen, worden **afspraken** gemaakt voor de **opvolging** van de opgestelde acties. De facilitator kan bv. aan de groep vragen: “Hoe zullen we weten dat dit plan gevolgd wordt?”. Nadenken over deze vraag, geeft de groep de kans om samen eigenaarschap op te nemen voor het bereiken van de doelen.

Ook kan de facilitator de belangrijkste dingen uit het familieberaad nog eens **samenvatten**.

De facilitator **bedankt** iedereen voor de aanwezigheid en voor het harde werk. Er wordt afgesproken hoe er verder **contact** zal worden gehouden en wanneer het volgende familieberaad plaatsvindt. Meestal zijn er meerdere bijeenkomsten nodig om tot een goed plan te komen. De bijeenkomsten worden ook gebruikt om het plan te evalueren en bij te sturen. Een tip is om op het familieberaad te vragen wie er volgende keer nog uitgenodigd kan worden.

De deelnemers horen wanneer en op welke manier ze het **verslag** van de bespreking zullen krijgen. Een optie is om hen meteen een foto te sturen van wat is neergeschreven en hen later een uitgetypt verslag te bezorgen. Vaak worden de **contactgegevens** van alle aanwezigen in het verslag opgeschreven zodat iedereen elkaar kan bereiken. Daarnaast wordt afgesproken hoe en door wie de **afwezigen** op de hoogte zullen worden gebracht van wat besproken werd (American Humane Association, 2010; SP Consultancy, 2014).

Opvolgen van het familieberaad en voorbereiden van een volgend familieberaad

Na het familieberaad polst de contextbegeleidster bij de gezinsleden (en andere aanwezigen) **hoe de bijeenkomst voor hen was**.

Bij familieberaden die fysiek doorgaan, wordt er vaak spontaan nagepraat. Als familieberaden online doorgaan, plant de contextbegeleidster dit best op voorhand. Ze kan aan de ouders en kinderen vragen met wie ze na het beraad graag even willen napraten en wanneer en hoe ze dit precies willen doen. Zeker bij een eerste familieberaad is het niet eenvoudig om de emotionele impact op voorhand van het gesprek in te schatten.

De contextbegeleidster bezorgt aan de deelnemers het **verslag**. Ook dit kan een gelegenheid zijn om te horen hoe ze de bijeenkomst ervaren hebben en hoe zij kijken naar toekomstige afspraken. Vaak is dit iets wat ouders spontaan doen.

Ook belangrijke afwezige personen kunnen betrokken worden door het verslag met hen te bespreken. De aanwezigen zijn hiervan op de hoogte.

Afhankelijk van de tijd tussen de familieberaden en van het initiatief van de gezinsleden, houdt de contextbegeleidster meer of minder **contact met de familieleden tussen de bijeenkomsten**. Tijdens deze contacten polst ze hoe de relaties evolueren, hoe het lukt om de afspraken na te komen en laat ze weten dat ze bereikbaar is voor hen.

In een gespannen situatie stuiten mensen elkaar makkelijker ongewild tegen de borst. Zo komt het dat de contextbegeleidster soms bemiddelt of het gezin en de familie helpt om hun gevoelens naar elkaar uit te spreken. Indien nodig, ondersteunt ze het gezin en de familie om hun betrokkenheid naar elkaar levendig te houden.

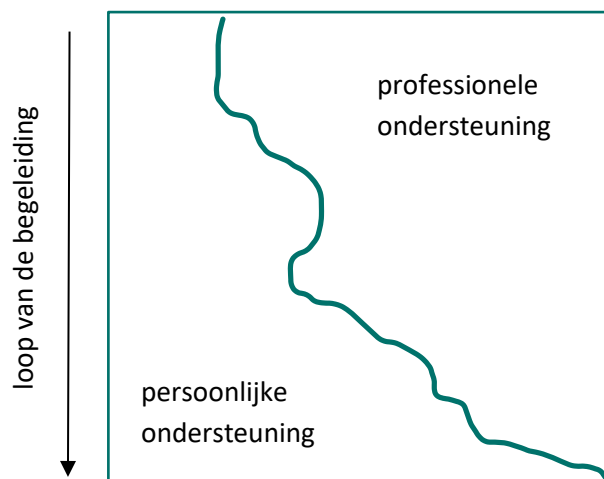
Het gezin en de familie vindt het vaak heel belangrijk om zich wederzijds gerespecteerd en gewaardeerd te voelen. De contextbegeleidster kan hen helpen om te zien wat ze voor elkaar betekenen en hen aanmoedigen om hier (expliciet) appreciatie voor te tonen.

Tussen de familieberaden is er samen met de gezinsleden ook aandacht voor welke **nieuwe relaties** zij opbouwen en of en hoe deze personen betrokken kunnen worden bij hun gezinssituatie. Soms is het na het familieberaad ook duidelijk dat extra ondersteuning gewenst is en zoekt de contextbegeleidster samen met het gezin wie zich nog zou kunnen engageren.

Samen met de ouders, de jongere en eventueel de verwijzer wordt het doel en de inhoud van het **volgende familieberaad** bepaald.

Er wordt ook nagedacht over welke bijkomende informatie of personen nodig zijn. Tijdens een volgend familieberaad evalueren het gezin en de familie of de afspraken uit het plan hebben gewerkt. Ze beslissen ook wat ze eventueel willen veranderen en hoe ze dit zullen doen.

Op één van de volgende familieberaden wordt ook samen bekeken **hoe het gezin en de familie steeds meer regie kunnen opnemen** tijdens de bijeenkomsten. Het is immers de bedoeling dat de rol van de contextbegeleidsters gaandeweg steeds kleiner wordt en het gezin en de familie op termijn zonder hen afspraken kunnen maken en opvolgen. Waar we vroeger vooral inzetten op het oplossen van de individuele problemen van de ouders, bv. door middel van therapie, zetten we ook in op **relationele veerkracht**.

Voorstelling van het groeiende aandeel van de ondersteuning door de familie gedurende de begeleiding

De verantwoordelijkheid voor het welzijn van de kinderen wordt gedragen door de familie. Samen verzekeren zij de zorg voor de kinderen, nu en in de toekomst.

Referentielijst

- American Humane Association. (2004). Family Group Conferencing: Responses to the Most Commonly Asked Questions.
- American Humane Association. (2010). Guidelines for Family Group Decision Making in Child Welfare Developed by American Humane Association and the FGDM Guideline Committee.
- Bethell, C., Gomojav, N., & Whitaker, R. (2019). Family Resilience and Connection Promote Flourishing Among US Children, Even Amid Adversity. *Health affairs*, 38 (5), 729-737.
- Cachet. (z.j.). *Schrijfsels over de grote stap: van voorziening naar zelfstandigheid*.
- Campbell, K. & Family and Children's services of the Waterloo Region. (2017). *Family Finding Revision One: Implementation and Practice Manual*.
- Center on the Developing Child at Harvard University. (2017). *Three Principles to Improve Outcomes for Children and Families*. Opgehaald op 25/03/2020 van www.developingchild.harvard.edu
- DeCook, K. & Sulkers, E. (2016). *Werken met netwerken in situaties van verontrusting*.
- SafeGenerations Child Welfare Academy & Sulkers, E. (2021). Cursus: Getting Unstuck.
- Expoo. (Z.d.). Theoretisch kader: De participatieladder. Opgehaald op 19/05/2021 van <https://expoo.be/de-participatieladder>
- Gorgon, D. & Mattheus, M. (2021). Bootcamp Signs of Safety, veiligheidsplanning, vzw Sporen, dag 4, 9 april 2021 [Powerpoint-slides]. Vzw Sporen. Geraadpleegd op 17 november 2021, van <https://sporen.sharepoint.com/teams/bibliotheek>
- I.T.E.R. (2021). Wat is grooming? Opgehaald op 16/09/2021 van I.T.E.R.: Wat is grooming? (iter-hulp.be)
- Kempe Center for the prevention and treatment of child abuse and neglect. (2013). Family Group Decision Making in Child Welfare: Purpose, Values and Processes. In K. DeCook & E. Sulkers. *Werken met netwerken in situaties van verontrusting* (pp.3-4).

- Jacob, P. (2016). Multi-stressed families, child violence and the larger system: an adaptation of the nonviolent model: multi-stressed families and child violence. *Journal of Family Therapy* 40(1).
- Jacob, P. (2018). Non-Violent Resistance (NVR). Advanced level manual. NVR certificate course: Working with trauma. PartnershipProjects UK.
- McAdam, E. (2002). Boven verdenking en buiten gevaar: interview met gezinnen met vermoeden van seksueel misbruik. *Tijdschrift voor Familietherapie*, 3, 195-215.
- Merkel-Holguin, L., Nixon, P., & Burford, G. (2003). Learning with Families: A Synopsis of FGDM Research and Evaluation in Child Welfare. *Protecting Children*, 18(1-2), 2-11.
- Merkel-Holguin, L. (2005). The Intersection between Family Group Decision Making and Systems-of-Care. American Humane Association.
- SP Consultancy. (2014). *Family Safety Conferencing. A partnering for safety approach to conferencing in child protection casework.*
- Parker, S. (2012). *'Veiligheidscircles' van het gezin: een middel om ouders te helpen om mensen te identificeren voor het veiligheidsnetwerk van hun kind(eren)*. Brussel: Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin.
- Parker, S. (2019). *Integrating partner-based practice and structured decision-making*. Opgehaald op 23/04/2020 van <https://www.cwpracticelive.facs.nsw.gov.au/@conference-2019/2020/03/02/1064722/sonja-parker-at-dcj-practice-conference-2019>
- McAdam, E. (2002). Boven verdenking en buiten gevaar: interview met gezinnen met vermoeden van seksueel misbruik. *Tijdschrift voor Familietherapie*, 3, 195-215.
- Morren, S. (2017). *Familienetwerkberaden vanuit het perspectief van het sociaal netwerk*. (Masterproef). Leuven: KU Leuven. Opleiding: Sociaal Werk en Sociaal beleid.
- Santens, T., Claes, L., Diamond, G., & Bosmans, G. (2018). Depressive symptoms and self-harm among youngsters referred to child welfare: The role of trust in caregiver support and communication. *Child Abuse and Neglect*, 77, 155-167.
- Shonkoff, J. P. & Garner, A. S. (2012). The lifelong effects of early childhood adversity and toxic stress. *Pediatrics*, 129(1), 232-243.

- Struik, A. (2016). *Slapende honden? Wakker maken! Een stabilisatiemethode voor chronisch getraumatiseerde kinderen*. Amsterdam: Pearson.
- Tegethoff, J. (2016). *Vermaatschappelijking van de zorg binnen de integrale jeugdhulp: Effectiviteit van familienetwerkberaden*. (Masterproef). Leuven: KU Leuven. Opleiding: Sociaal Werk en Sociaal beleid.
- Trainers Library. (2020). How to develop tolerance to ambiguity and change. Opgehaald op 24/09/2021 van <https://www.trainerslibrary.org/how-to-develop-tolerance-to-ambiguity-and-change>
- Turnell, A., & Essex, S. E. (2010). *Als er 'niets aan de hand' is: Een oplossingsgerichte methode bij ontkenning van kindermishandeling*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
- Van Audenhove, S. (2015). De beleving van jeugdzorgverlaters vóór en tijdens de transitieperiode. In De Vos, K. et al. (red.), *Handboek integrale jeugdhulp* (p.81-95). Brussel: Politeia.
- Van der Kolk, B. (2016). *Trauma Sporen*. Eeserveen: Uitgeverij Mens!
- Vos, E., & Verhaegen, I. (2016). *Methodiek Bruggenbouwer*. Odisee Hogeschool.
- Vzw Sporen, 2021. *Overzicht van het onderzoek rond familieberaden (FB) in Sporen 2014-2020*. Intern document.

